

A keresztnévdívat változása Szlovákiában¹

JÁNOS BAUKO
Changing of forname fashion in Slovakia

Keywords: forename, official personal name, bilingualism, Slovakia Hungarians, mother tongue name planning, Hungarian–Slovak forename dictionary.

---

1. Terminushasználat, a keresztnév fogalma

A keresztnév a megnevezett személy rendszerint születéskor kapott, hivatalosan anyakönyvezett egyéni neve, mely az öröklődő családnévhez kapcsolódik. A keresztnév fogalmát a következőképpen határozza meg a Magyar értelmező kéziszótár: „A keresztségben kapott név. A családnévhez járuló anyakönyvezett személynév, utónév” (ÉKsz 2003, 652. p.). A keresztnév műszó már régen elvesztette a „keresztségben kapott név” jelentését, s olyanokra is vonatkozhat, akik nem keresztény egyházi szertartás alkalmából kapták nevüket (Hajdú 1994, 18. p.). A keresztnév és utónév terminus szinonimaként használatos a magyar névtanban. Magyarországon a hivatalos nyelvben, az anyakönyvi és más állami személynyilvántartásban az utónév műszó szerepel. A magyar nyelvben a névsorrend szempontjából a családnév (vezetéknév) áll az első helyen és azt követi a keresztnév (utónév). Ez azzal függ össze, hogy a magyarban a jelző megelőzi a jelzett szót: a családnév kijelölő jelzőként áll a keresztnév mint jelzett szó előtt (pl. *Polák Pál* – *Melyik Pál?* A *Polák* családhoz tartozó).

A határokon túl azonban a kisebbségben élő magyarok nem utónévként, hanem „előnévként, első névként”, fordított névsorrendben (keresztnév + családnév) is használják a személyneveket (még akkor is, ha magyarul van anyakönyvezve), ezért a továbbiakban kizárólagosan a keresztnév terminust használom. Arra, hogy a keresztnév az adott nyelvben az első helyen áll, egyes névtani terminusok – pl. az angol *first name*, a német *Vorname* – is utalnak.

Hajdú Mihály említi, hogy a névtudomány által, illetve a köznyelvben kevésbé használatos utónév, valamint a hivatalos nyelvből kirekesztett keresztnév meghatározását az egyénnév vagy egyéni név terminussal helyettesíthetnénk, de eddig csak kevesen fogadták el ezt a megoldást. A 19. századi születési anyakönyvekben az újszülött „egyéni neve”

---

1 Készült a Magyar Tudományos Akadémia Domus Hungarica Ösztöndíjának támogatásával

rovatcímet használták, csak az állami anyakönyvezés (1895) kezdetekor került sor az „utónév” rovatcím bevezetésére (a meg nem keresztelteteket is itt jegyezték fel). Hajdú a keresztnév terminust a keresztény kultúrák, az egyénnév terminust a nem keresztény kultúrák névhasználatának tárgyalásakor használja (Hajdú 2003a, 152–153. p.).

A szlovák nyelvben a keresztnév terminus megfelelőjeként a *krstné meno* ~ *rodné meno* ~ *meno* 'keresztnév ~ születési név ~ név' használatos. A hivatalos dokumentumokban a *meno* 'név' terminus szerepel a leggyakrabban, a *krstné meno* ~ *rodné meno* rövidítéseként 'keresztnév' jelentésben él (l. Bauko 2012, Knappová 1989, Pleskalová 2011). A szlovák névtanósok napjainkban a *rodné meno* 'születési név, születéskor kapott név' terminus használatát részesítik előnyben, mivel a *krstné meno* 'keresztnév' szakkifejezés elsősorban a megkeresztelt személyekre vonatkozatható.

A hivatalos személynevek közé tartozó keresztnevek elsősorban a formális szintéren használatosak (az egyén nevét bejegyzik az anyakönyvbe, egyéb hivatalos dokumentumokba), társadalmilag kodifikáltak, használatukra törvények vonatkoznak, általában nagyobb közösségekben, tágabb társadalmi úzusban ismertek, az egyént egész életén keresztül azonosítják, zártabb névrendszert alkotnak (a keresztnevek a már meglévő névállományból választhatók). A keresztnév statikus névfajta, döntően a születéskor rendelődik hozzá viselőjéhez (Hoffmann 2008, 17. p.). A határon túli magyaroknál eltérés mutatkozhat az írásban szereplő, anyakönyvezett és a szóbeli keresztnévforma között. A szlovákiai magyarok körében szlovákuul anyakönyvezett keresztnevek az élőnyelvben, informális beszédhelyzetekben, családi körben többnyire magyaros formában használatosak. A szlovákiai magyarokra jellemző magyardomináns kétnyelvűség elsősorban a szóbeli névhasználatban érvényesül.

2. A személynevek anyakönyvi bejegyzésével kapcsolatos szlovákiai törvények

Szlovákia 1993-as megalakulását követően születtek meg a személynevek anyakönyvezését szabályozó törvények: a kereszt- és családnévről szóló 1993. évi 300. számú és az anyakönyvekről szóló 1994. évi 154. számú többször módosított törvények.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 1993. szeptember 24-én adta ki a kereszt- és családnévről szóló 1993. évi 300. számú, többször módosított törvényt. A törvényben az áll, hogy mindenkinek kell viselnie kereszt- és családnévet. A keresztnév a családnévvel együtt minden ember identitásának szerves részét képezi, az egyén társadalomban való azonosításának alapvető jele.

Az újszülött keresztnévét általában a szülők megállapodással határozzák meg. Amennyiben a szülők egyike ismeretlen vagy meghalt, a gyermek keresztnévét az ismert szülő nyilatkozatban állapítja meg. Ha a szülők között névre vonatkozó megegyezés nem született, vagy mindkét szülő ismeretlen, illetve az anya a gyermeket a szülést követően egészségügyi intézményben hagyta és nem adott nevet a gyermeknek, az újszülött keresztnévét az anyakönyvet vezető települési vagy városkerületi önkormányzatnak a kezdeményezésére a bíróság mondja ki.

Nem adható feltűnően szélsőséges, sértő, nevetséges vagy nem személyre utaló keresztnév, a kicsinyítő képzővel ellátott és becéző név (a formailag önállósult keresztne-

vek kivételével), az illető élő testvére által viselt név, továbbá férfinak nem adható női név, és viszont. Ezek a korlátozások nem vonatkoznak az idegen nevekre, amennyiben köztudomású, hogy az ilyen névhasználat összhangban van az adott állam hagyományaival, ahol az adott keresztnév használatos. Az anyakönyvi hivatal kérésére ezt a tényt a gyermek szülőjének a külföldi állam képviselőjének igazolásával kell bizonyítania.

A Szlovák Köztársaság területén született személy számára több, legfeljebb azonban három keresztnév határozható meg. Az a személy, akinek második és harmadik keresztnévet határoztak meg, nagykorúsága elérését követően (kiskorú személy esetében annak törvényes képviselője) kérvényezheti ezen nevek törlését, illetve sorrendjük megváltoztatását abban az anyakönyvi hivatalban, amely őt a születési anyakönyvbe bejegyezte. A második vagy harmadik keresztnév törlése, sorrendjének megcserélése nem számít névváltoztatásnak. Ilyen módon a második és a harmadik nevet csak egyszer lehet törölni, illetve sorrendiségét megváltoztatni. A törvény szerint a Szlovák Köztársaság állampolgára a hivatali érintkezésben olyan formában és sorrendben használja teljes nevét, amilyenben az a születési anyakönyvben fel van tüntetve.

A Szlovák Köztársaság állampolgára születése után a szülők családnevét, a szülők eltérő családneve esetén annak a szülőnek családnevét veszi fel, amelyben a szülők a házasságkötéskor megegyeztek; illetve ha a szülők nem kötöttek házasságot, és eltérő családnevet viselnek, a gyermek családnevét a szülők közösen határozzák meg. Megegyezéssel csak olyan családnevét határozható meg, melyet a megegyezéskor a szülők egyike viselt. Ismeretlen apától származó gyermek az anyjának a gyermek születésekor viselt családnevét veszi fel. Ha a gyermek egyik szülője sem ismert, a gyermek családnevét a bíróság állapítja meg, mégpedig annak az anyakönyvi hivatalnak a kezdeményezésére, amelynek anyakönyvébe a gyermek születését bejegyzik. Ha a gyermek más államnak állampolgára, annak a jogrendjével és hagyományaival összhangban is vehet fel családnevet.

A szlovák állampolgár a hivatalos kapcsolatokban csak akkor használhat több családnevet, ha ezeket korábbi jogszabályok alapján vagy a házasságkötéskor tett egyetértő nyilatkozattal vette fel (egyre gyakrabban fordul elő, hogy a feleség felveszi a férje családnevét, de a lánykori családnevét is használja hivatalosan, így kettős családnevek keletkeznek). A házasság felbontását vagy a nagykorúság elérését követően dönthet arról, hogy csak az egyik családnevet fogja használni.

A névviselő kérvényezheti család- és keresztnévének megváltoztatását, főképp akkor, ha az sértő, feltűnően szélsőséges vagy nevetséges, illetve ha azt sajátos okok indokolják. Ha a szülők közös családnevet viselnek, e családnev megváltoztatása csak a szülők együttes kérelme alapján lehetséges, s a névváltoztatás a szülők kiskorú gyermekeire is kiterjed.

A keresztnév megváltoztatása az anyakönyvi eljárás keretében történik meg, ha idegen nyelvű név szlovák megfelelőjére történő fordításáról (vagy fordítva), örökbe fogadott gyermek nevééről, a nem megváltozása miatti névváltozásról van szó. Az örökbefogadást engedélyező határozat jogerőre emelkedését követő hat hónapon belül az örökbefogadó szülők egyetértő írásos nyilatkozattal az örökbefogadott személy számára annak anyakönyvezett keresztnévétől eltérő nevet határozhatnak meg. A házasságkötéskor házastársa családnevét felvevő személy a házasság megszűnését kimondó bontóítélet jogerőre emelkedését követő egy hónapon belül a házasságkötést bejegyző anyakönyvi hivatalnál bejelentheti, hogy a házasságkötés előtt viselt családnevét veszi fel újra.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa által 1994. május 27-én kiadott az anyakönyvekről szóló 154/1994. számú törvény (módosított változatát a 2006. évi 420. számú törvény tartalmazza) biztosítja a nem szlovák nemzetiségű nők számára a családnev -ová toldalék nélküli bejegyzését, a kisebbségek számára a személynév anyanyelven való anyakönyvezését, illetve kérvényezhető a régebben szlovákuul anyakönyvezett név anyanyelvi névalakra való átírása. A 16.§ szerint a nem szlovák nemzetiségű nő családnevének bejegyzése a nemre utaló szlovák végződés nélkül történik: a) ha nőnemű gyermek szülei a gyermek családnevének anyakönyvezésekor kérik; b) ha nő a házasságkötés anyakönyvezésekor kéri; c) ha az érintett nő azt külön törvény szerint családnev-változtatásról rendelkező határozat bejegyzésével kapcsolatban kérelmezi.

A 19.§-ban olvasható, hogy ha a nem szlovák nemzetiségű személy keresztnéve az anyakönyvben szlovák névformában van bejegyezve, az érintett személy írásbeli kérelmére a születési anyakönyvi kivonatban keresztnévét anyanyelvi névformában tüntetik fel. Továbbá az érintett személy írásbeli kérelmére nő születési vagy házassági anyakönyvi kivonatában a családnevet a nemre utaló szlovák végződés nélkül tüntetik fel. Minden további hivatalos kivonatban és az anyakönyvbe bejegyzett adatokról készített tanúsítványban ez a névforma szerepel. Kiskorú nőnemű személy esetében a kérelmet a szülők nyújthatják be.

A 36.§ alapján a női családnev a szlovák nyelvben a nemre utaló megfelelő végződéssel használatos.

3. A keresztnévek anyakönyvezésekor használatos névjegyzékek, névkönyvek Szlovákiában és Magyarországon

A szlovákiai anyakönyvi hivatalokban a keresztnévek bejegyzésekor elsősorban a Milan Majtán–Matej Považaj által írott szlovák keresztnévkönyvet használják (vö. Bauko 2008). A kiadvány azonban nem foglalkozik a kisebbségi névhasználattal, névtörvényekkel. A Majtán–Považaj-féle keresztnévszótár 1983-ban látott napvilágot, később több kiadásban megjelent, a bővített változata 1998-ban „Vyberte si meno pre svoje dieťa” (Válasszon keresztnévet gyermekének) címen. A könyv a keresztnévek szótárán kívül egyéb részeket is tartalmaz. A szerzők a mű elején foglalkoznak a személynevek történetével, a keresztyénység felvétele előtt használatos régi szláv nevekkal, a keresztyénységben kapott személynevekkel, a keresztnévi eredetű családnevekkel, a névdivattal. Ezt a részt követi a keresztnévszótár. Az egyes keresztnévek ábécérendben találhatóak. A keresztnévek mellett rövidítések jelölik a női, illetve férfinevet. A szerzők a keresztnév eredete és jelentése után a különböző nyelvekben (angol, cseh, francia, magyar, német, olasz, orosz, spanyol, svéd stb.) meglévő névmegfelelőket tüntetik fel, majd közlik a keresztnévből származó családneveket. A továbbiakban a keresztnévek anyakönyvezéséről, a becenévi alakváltozatokról, az új keresztnévek létrejöttéről, a névválasztásról, illetve -változtatásról, a női családnevek használatáról olvashatunk. A férfi és női keresztnévek hivatalosan bejegyezhető alakváltozatainak listája nem tartalmaz magyar névformákat. A keresztnévek naptára című fejezetben hónapokra és azon belül napokra bontva találjuk meg az egyes nevek névnapjának időpontját. A könyv a keresztnévek becenévi alakváltozatainak jegyzékével zárul.

A magyar keresztnévszótárakat többek között Farkas Tamás tekintette át és jellemezte tanulmányaiban (Farkas 2006). A máig alapműként közismert magyar keresztnévszótár, Ladó János „Magyar utónévkönyv” című műve 1971-ben jelent meg; később bővített kiadása is elkészült (Ladó–Bíró 1998). A névcikkekben közli a keresztnév eredetét, jelentését, becézését, névnapját és rokon neveit. Ismeretterjesztő jellegű, enciklopédikus tartalmú Fercsik Erzsébet és Raátz Judit „Keresztnévek enciklopédiája” című kötete (Fercsik–Raátz 2009). Adatgazdag, részletes névcikkei a következőket tartalmazzák: eredet és jelentés; védőszent, névnap, gyakoriság; becézés, rokon név, női-férfi névpárok, idegen nyelvi megfelelőik; előfordulásai családnévként, híres emberek neveként, a művészetben, helynévként, a népszokásokban, a frazeológiában, névcsúfolókban, köznevesült alakokban. Névyanyaga a Magyarországon leggyakrabban viselt 100-100 férfi-, valamint női névre korlátozódik, mely ugyanakkor a lakosság kb. 85%-ának névyanyagát öleli fel. A szótári anyagot naptár, névstatisztikák és névmutató egészítik ki. A kétnyelvű keresztnévszótárak típusát képviseli egy szakszerű magyar–angol/angol–magyar névszótár (Hajdú 1983), mely a nevek mellett azok kiejtését, etimológiáját és becézőit is tartalmazza. A nemzetiségi keresztnévyanyag összeállítását a magyarországi kisebbségi önkormányzatok végezték el a közelmúltban. A német nemzetiségé önállóan (Heinek 2004, vö. a második kiadással: Brenner–Erb–Knipf 2015), majd a többi 12 kisebbségé (bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán) együtt, közös kiadványban jelent meg (S. Dávid szerk. 2004). A név eredeti alakja mellett rendszeresen közlik annak fonetikus átírását, magyar megfelelőjét, eredetét és jelentését, többnyire pedig becézését, névnapját és egyéb (pl. művelődéstörténeti, híres névviselőkre vonatkozó) megjegyzéseket. Farkas Tamás egyik tanulmányában megjegyzi (Farkas 2012), hogy a kisebbségi magyar névhasználatra – így a körülményekre, államnyelvi megfelelőkre – is tekintettel lévő magyar keresztnévkönyv típusának is lenne létjogosultsága, elsősorban természetesen a határokon túli magyar lexikográfiában.

Magyarországon az anyakönyvi hivatalokban a keresztnévek bejegyzésekor a <http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/index.html> weboldalt is használják, amely a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Nyelvtudományi Intézete által anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített férfi- és női utónevek (folyamatosan bővített és havonta frissített) jegyzékét tartalmazza. Ez a névlista tartalmazza a Nyelvtudományi Intézet által 1997-ben összeállított névlistát, valamint mindazokat a neveket, amelyeket az intézet 1997 óta bárki számára anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített, állampolgárságra és nemzetiségre való tekintet nélkül.

A Magyarországon élők névviselését az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény szabályozza. E törvény 44.§-ának (4) bekezdése kimondja: „Ha a szülők által választott utónév nem szerepel az utónévjegyzékben, az MTA a központi anyakönyvi szerv megkeresésére harminc napon belül nyilatkozik a kért utónév anyakönyvezhetőségéről.” Ha magyar állampolgár olyan utónevet szeretne bejegyeztetni, amely nem található meg az MTA Nyelvtudományi Intézetének honlapján levő női és férfiutónevek listájában, akkor ezt a nevet hivatalos eljárásban a lakóhely vagy a születés helye szerinti illetékes anyakönyvvezetőnél vagy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Anyakönyvi Felügyeleti Osztályán kell kérvényeznie. A minisztérium továbbítja a kérvényt az MTA Nyelvtudományi Intézetéhez. Itt a nyelvész (névkutató, nyelvtörténész, pszicholingvista, szociolingvista) szakemberekből álló Utónévbizottság szakvéleményt

készít a kérvényezett névről. Az Utónévbizottság – kizárólag a hivatal megkeresésére – bizonyos alapelvek figyelembevételével készíti el szakvéleményét az egyes nevekről (l. <http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/alapelvek.html>). A magyar névhagyományok alapján fiúgyermek számára csak férfinevet, leánygyermek számára csak női utónevet javasolnak bejegyzésre. A női-férfi rokon nevek esetében támogatják annak a névalaknak a bejegyzését, amelyik a névpár tagjai közül nem szerepel a bejegyezhető nevek listáján, de más nyelvekben megtalálható, illetve megfelel a magyar névalkotási szabályoknak is. Az újonnan kérvényezett utónevet minden esetben a mai magyar helyesírás szabályai szerint anyakönyvezik (pl. *Gerald* helyett *Dzserald*, *Claudia* helyett *Klaudia*). Az idegen nyelvi eredetű újabb utóneveknek a magyarban meglévő meghonosodott megfelelőit ajánlják bejegyzésre, ha vannak ilyenek (pl. *Casper* helyett *Gáspár*, *Catharina* helyett *Katalin*). Amennyiben az idegen névnek nincs magyar megfelelője, abban az esetben javasolják a bejegyzést, ha a név valamely nyelvben, kultúrában, vallásban hiteles módon igazolhatóan névként használatos, jelentése a magyarban nem pejoratív (nem rosszálló hangulatú) és nem sértő. Nem javasolják az olyan név bejegyzését, amely hangzásában, jelentésében a gyerek személyiségfejlődésére nézve a későbbiekben vélhetően káros lehet, amely miatt például csúfolhatják, kiközösíthetik őt. Az újonnan alkotott köznévi eredetű fantázianevek önálló utónévként való bejegyzését akkor javasolják, ha a név beilleszthető a magyar és az európai névkultúra típusainak valamelyikébe (ilyen például a nők esetében az újabb virágnevek női utónévként való használata). Az utónévlistán szereplő nevek becéző változatai abban az esetben javasolhatók bejegyzésre, ha már vannak hagyományai a magyar névkincsben (pl. ha személynévi használatuk a középkorra nyúlik vissza, és ez hitelesen bizonyítható is: *Gergő*, *Janó*, stb.). Nem javasolnak bejegyzésre földrajzi névként, márkanévként és művésznévként, valamint csak családnévként használt alakokat (pl. *Gyimes*, *Benetton*, *Zséda*, *Károlyi*). Ez alól kivétel, ha a ma használatos földrajzi név bizonyíthatóan személynévi eredetű (pl. *Abony*, *Apaj*, *Mizse*), vagy a ma családnévként használt nevet a középkorban bizonyíthatóan egyelemnű személynévként használták (pl. *Benke*, *Pető*).

A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének honlapján – <http://corpus.nytud.hu/utonevportal/> – elérhető az online utónévkereső, amely a 2013 júniusáig alkalmasnak minősített 3529 utónevet tartalmazza. A név beírása után megjelenik a nemhez való tartozása, az eredete, jelentése, névnapja, becézése, a rokon nevek listája, a név szótagszáma, hangrendje, gyakorisága. Minden egyes megjelöltételre külön is rá lehet kattintani, s így könnyen hozzá lehet jutni egyéb vonatkozó adatokhoz.

Szlovákiában nem létezik olyan interneten elérhető hivatalos névjegyzék, mint Magyarországon, amely az országban anyakönyvezhető keresztnévek listáját tartalmazná, azonban a szlovákiai anyakönyvi hivatalokban egyéb online névforrásokat használnak. Minden olyan keresztnévet bejegyeznek az anyakönyvbe, mely megtalálható a www.babynameworld.com, www.babynames.com, vagy a www.babynology.com weboldalon. A szlovák televízióban 2014 októberében egy anyakönyvvezető nyilatkozott a nevek bejegyzését illetően. Arra a kérdésre, hogy bejegyezhetnék-e Szlovákiában pl. a *Lucifer* nevet (Oroszországban egy újszülöttnek adott név alapján), az anyakönyvvezető igenlő választ adott (lásd http://www.tvnoviny.sk/my-zeny/1775412_chceme-matdoma-lucifera-nie-je-problem), mivel az adott név férfinévként megtalálható a www.babynology.com honlapon.

A Szlovák Tudományos Akadémián belül nem működik keresztnévbizottság, illetve egy újonnan kérvényezett keresztnév bejegyzésével kapcsolatban csak ritkán fordulnak az Akadémiához tanácsadásért, s szakvélemények sem készülnek a nevekről. Ez annak is köszönhető, hogy a vonatkozó törvényekben nincs ezzel kapcsolatos meghatározás (az említett magyarországi törvénnyel ellentétben), és az anyakönyvvezetők online keresztnévjegyzékeket is használnak, melyek bőséges névadatbázist nyújtanak ugyan, de téves névformákat is tartalmazhatnak.

4. A keresztnévdívat változása Szlovákiában

Szlovákiában a rendszerváltást követően 1995–2000 között Jaromír Krško (2001) vizsgálta a legfrekvenciáltabb keresztnéveket. Az utóbbi évekből származó újszülöttek teljes névlistának adatait a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumából szereztük meg. Az 1. táblázatban feltüntettük az újszülötteknek választott 1–20. legnépszerűbb szlovákiai keresztnévet, éspedig az 1995-ös, 2000-es és 2013-as évből. A táblázatban található – jel arra utal, hogy a név az adott évben nem tartozott az 1–20. legnépszerűbb keresztnév közé.

1. táblázat. Újszülötteknek választott leggyakoribb keresztnévek Szlovákiában 1995-ben, 2000-ben és 2013-ban

Férfinév	1995	2000	A név Népszerűsége	2013	Női név	1995	2000	A név Népszerűsége	2013
Jakub	8.	3.	↑	1.	Sofia	–	–	↑	1.
Samuel	–	5.	↑	2.	Nina	–	–	↑	2.
Adam	18.	6.	↑	3.	Natália	13.	4.	↑	3.
Lukáš	7.	10.	↑	4.	Nela	–	–	↑	4.
Martin	1.	1.	↓	5.	Viktória	–	2.	↑↓	5.
Tomáš	2.	4.	↓	6.	Ema	–	–	↑	6.
Michal	5.	11.	↓↑	7.	Laura	–	14.	↑	7.
Filip	15.	13.	↑	8.	Michaela	4.	10.	↓↑	8.
Matej	13.	14.	↓↑	9.	Kristína	3.	1.	↑↓	9.
Matúš	12.	15.	↓↑	10.	Simona	6.	5.	↑↓	10.
Patrik	3.	2.	↓	11.	Sára	–	–	↑	11.
Peter	4.	8.	↓	12.	Tamara	–	–	↑	12.
Simon	–	–	↑	13.	Lucia	5.	8.	↓	13.
Dávid	9.	9.	↓	14.	Alexandra	–	11.	↑↓	14.
Alex	–	–	↑	15.	Karolína	–	–	↑	15.
Dominik	14.	12.	↑↓	16.	Emma	–	–	↑	16.
Oliver	–	–	↑	17.	Lea	–	–	↑	17.
Sebastián	–	–	↑	18.	Diana	–	–	↑	18.
Daniel	19.	–	↓↑	19.	Dominika	2.	6.	↓	19.
Marek	6.	7.	↓	20.	Katarína	8.	9.	↓	20.

Szlovákiában 2013-ban az újszülöttek legnépszerűbb keresztnévei közé tartoznak a fiúknál a *Jakub*, *Samuel*, *Adam*, *Lukáš*, *Martin*, *Tomáš*, *Michal*, *Filip*, *Matej*, *Matúš*, a

lányoknál a *Sofia, Nina, Natália, Nela, Viktória, Ema, Laura, Michaela, Kristína, Simona*. Ha a gyakorisági listát összehasonlítjuk az 1995-ös, 2000-es évvel, az újszülötteknek választott 1–20. legnépszerűbb keresztnévet illetően eltérő névadási tendenciával találkozunk a fiúk és lányok esetében. A névdivatban nagyobb változások mutatkoznak a lányoknál, mint a fiúknál. Az 1–20. leggyakoribb fiúnév nagy része ismétlődik, az említett években csak sorrendi helyet váltanak, 1995-ben az 1–10. helyen állók között csak a *Samuel* név nem szerepelt, azóta népszerűsége nagymértékben nőtt, 2013-ban a 2. pozícióra került. 2013-ban a 10–20. helyen állók közé négy olyan név (*Šimon, Alex, Oliver, Sebastián*) jutott be, amelyek nem szerepeltek sem 1995-ben, sem 2000-ben a leggyakoribb nevek között. Továbbá szembeötlő, hogy a *Daniel* név 2000-ben nem található meg a legnépszerűbb nevek között. Az újszülött lányok névadásában dinamikusabb változásokat figyelhetünk meg a keresztnévek sorrendiségét illetően. A 2013-as év legnépszerűbb nevei közül 1995-ben és 2000-ben tíz lánynév (*Sofia, Nina, Nela, Ema, Sára, Tamara, Karolína, Emma, Lea, Diana*) hiányzik, melyeknek népszerűsége nagyban nőtt az utóbbi időben. 2013-ban az 1–10. helyen lévő keresztnévek közül hat név (*Sofia, Nina, Nela, Viktória, Ema, Laura*) nem található meg 1995-ben az 1–20. leggyakoribb lánynév között. A következő keresztnévek népszerűsége nőtt (↑) az elmúlt években: *Jakub, Samuel, Adam, Lukáš, Filip, Matúš, Matej, Simon, Alex, Oliver, Sebastián, Sofia, Nina, Natália, Nela, Ema, Laura, Sára, Tamara, Karolína, Emma, Lea, Diana*. A népszerűségben csökkenő tendenciát mutatnak (↓) a *Martin, Tomáš, Patrik, Peter, Dávid, Marek, Lucia, Dominika, Katarína* keresztnévek.

A névstatistikai adatok alapján Szlovákia önállósulásától kezdve a leggyakrabban választott fiúnév a *Martin* (1993–2002 között az 1. helyen állt), míg a lánynevek közül a *Kristína* (1996–2002 között volt az 1. helyen). Annak ellenére, hogy napjainkban csökkent e nevek népszerűsége, ez idáig még nem hiányoztak az 1–10. leggyakoribb keresztnév listájából.

Markánsabb változásokat figyelhetünk meg a névdivatban, ha a 2013-as legnépszerűbb keresztnéveket összevetjük a 20. század második feléből (1953-ból és 1983-ból) származó adatokkal (l. 2. táblázat).

A múltban bizonyos keresztnévek napjainkhoz képest gyakrabban ismétlődtek, így nagyobb volt egyes nevek megterheltsége. A születések száma is lényegesen nagyobb volt, mint az ezredfordulón. Az egykor divatos, gyakran választott hagyományos fiúnevek (*František, Ján, Jozef, Juraj, Ladislav, Milan, Miroslav, Pavol, Štefan, Vladimír*) és lánynevek (*Alžbeta, Andrea, Anna, Emília, Eva, Helena, Jana, Lenka, Margita, Mária, Marta, Martina, Monika, Viera, Zuzana*) többségét napjainkban kevesebben adják gyermeküknek Szlovákiában. A 20. században az 1–10. helyen álló fiúnevek közül a *Martin, Tomáš, Michal* került be a 21. században a legnépszerűbb nevek listájába. A lányoknál dinamikusan változtak a divatos nevek, 2013-ban egyetlen női keresztnév sem került be az 1–10. leggyakoribb név közé azok közül, melyek 1953-ban és 1983-ban a legnépszerűbbek voltak.

Az egyes generációk eltérő névadási szokásaira utal az is, ha összehasonlítjuk az újszülöttek és az összes lakos körében előforduló leggyakoribb keresztnéveket Szlovákiában: 2013-ban a férfinevek esetében két azonos keresztnév (*Michal, Martin*) fordul elő az 1–10. legnépszerűbb név között, a női nevek közül egy sem ismétlődik, az újszülött lányoknak kevésbé választják az egykor hagyományos keresztnéveket. A

hagyományok nagyobb szerepet játszanak a névválasztáskor a férfiaknál, akik gyakrabban örökítik a keresztnévüket (vagy más férfielőd nevét), mint a nők.

2. táblázat. Újszülötteknek választott leggyakoribb keresztnév Szlovákiában 1953-ban, 1983-ban és 2013-ban

1953	Jozef	5131	1983	Peter	4666	2013	Jakub	1206
	Ján	5129		Martin	3055		Samuel	1090
	Stefan	2360		Michal	2672		Adam	1089
	Milan	2264		Tomáš	2283		Lukáš	946
	Peter	2012		Ján	2245		Martin	946
	Ladislav	1849		Jozef	2075		Tomáš	937
	František	1623		Marek	1829		Michal	920
	Vladimír	1481		Miroslav	1585		Filip	823
	Miroslav	1346		Juraj	1246		Matej	746
	Pavol	1174		Pavol	1170		Matúš	741
	Mária	6007		Zuzana	3006		Sofia	891
	Anna	4706		Katarína	2875		Nina	828
	Eva	2192		Jana	2818		Natália	787
	Helena	2125		Lucia	2146		Nela	763
	Marta	1864		Mária	1768		Viktória	743
	Viera	1243		Martina	1679		Ema	710
	Katarína	1085		Eva	1440		Laura	616
	Alžbeta	1068		Lenka	1390		Michaela	531
Emília	1048	Monika	1291	Kristína	514			
Margita	908	Andrea	1179	Simona	460			

A Szlovákiával szomszédos országok közül Csehországban találkozhatunk a keresztnév gyakoriságát, illetve állományát illetően a legtöbb hasonlósággal (l. 4. táblázat). Ez nem meglepő, hiszen a két ország 1993-ig egy államalakulathoz (Csehszlovákia) tartozott, és a névadók ugyanazon névállományból választhattak keresztnévet gyermeküknek. A rendszerváltást követően a 20. század végén és a 21. század elején hasonló tendenciák mutatkoznak a két ország keresztnévdívatjának, -állományának változásában (vö. Knappová 2008, 2010; Pleskalová 2011). A Cseh Statisztikai Hivatal honlapjáról a 2011-ben született gyermekeknek választott legnépszerűbb keresztnéveket vetjük alapul (mivel az egyéb – utóbbi – éveknél csak a januárra vonatkozó adatok vannak közzé), melyeket az ugyanazon évből származó szlovákiai adatokkal vetettük össze.

3. táblázat. Az újszülöttek és az összlakosság körében előforduló leggyakoribb szlovákiai keresztnév 2013-ban

	2013 újszülöttek	2013 összes lakos	2013 újszülöttek	2013 összes lakos
1.	Jakub	Ján	Sofia	Mária
2.	Adam	Jozef	Nina	Anna
3.	Samuel	Peter	Natália	Zuzana
4.	Lukáš	Štefan	Nela	Katarína
5.	Martin	Michal	Viktória	Helena
6.	Tomáš	Martin	Ema	Eva
7.	Michal	Milan	Laura	Jana
8.	Filip	Miroslav	Michaela	Alžbeta
9.	Matej	František	Kristína	Margita
10.	Matúš	Ladislav	Simona	Marta

4. táblázat. Újszülötteknek választott leggyakoribb keresztnév Szlovákiában és Csehországban 2011-ben

	Fiúnevek		Lánynevek	
	Szlovákia 2011	Csehország 2011	Szlovákia 2011	Csehország 2011
1.	Jakub	Jakub	Sofia	Eliška
2.	Samuel	Jan	Viktória	Tereza
3.	Tomáš	Tomáš	Natália	Adéla
4.	Martin	Adam	Nela	Natálie
5.	Lukáš	Lukáš	Laura	Anna
6.	Michal	David	Ema	Karolína
7.	Adam	Matyáš	Nina	Kateřina
8.	Filip	Matěj	Kristína	Lucie
9.	Matúš	Vojtěch	Michaela	Barbora
10.	Patrik	Ondřej	Sára	Veronika

A szlovákiai és csehországi 2011-es gyakorisági keresztnévjegyzéket összehasonlítva azt láthatjuk, hogy a fiúk névanyagában nagyobb a hasonlóság, mint a lányoknál. A fiúknál mindkét országban a *Jakub* áll az első helyen. Mind Szlovákiában, mind Csehországban előszeretettel választják a szülők az 1–10. helyen álló keresztnév közül a *Jakub*, *Tomáš*, *Lukáš*, *Adam* fiúnevet és a *Natália* / *Natálie* lánynevet.

Magyarországon 2011-ben a legnépszerűbb keresztnév közé tartoztak a következők: *Bence*, *Máté*, *Levente*, *Ádám*, *Dávid*, *Balázs*, *Dominik*, *Péter*, *Gergő*, *Milán*; *Hanna*, *Anna*, *Jázmin*, *Nóra*, *Boglárka*, *Zsófia*, *Lili*, *Réka*, *Dóra*, *Luca*. Az adott évben Magyarországhoz viszonyítva az 1–10. leggyakoribb keresztnév között több azonos név (illetve másik nyelvben lévő névmegfelelő) volt Csehországban (*Adam* / *Ádám*, *David* / *Dávid*, *Matěj* / *Máté*, *Anna*, *Lucie* / *Luca*), mint Szlovákiában (*Adam* / *Ádám*, *Matúš* / *Máté*, *Sofia* / *Zsófia*).

Magyarországon 1996–2011 között az újszülötteknek leggyakrabban a *Bence, Dávid, Máté, Dániel, Ádám, Péter, Balázs, Tamás, Levente, Márk; Anna, Viktória, Réka, Vivien, Eszter, Petra, Boglárka, Fanni, Zsófia, Alexandra* keresztnéveket választották (I. Raátz 2013, 400. p.).

A névdívat változása nyomon követhető a magyarországi és szlovákiai gyakorlati névlistákban is (I. Fercsik–Raátz 2009, Hajdú 2003, Kálmán 1989, Krško 2001, Ladó–Bíró 1998, Majtán–Považaj 1998, Raátz 2013, Veres 2012, 2013, 2014a, b, 2015). A 2012-ben Magyarországon és Szlovákiában leggyakrabban anyakönyvezett 1–20. helyen álló keresztnévek listája a névválasztásban megfigyelhető eltérésekre és hasonlóságokra is utal (I. 5. táblázat).

5. táblázat. Újszülötteknek választott leggyakoribb keresztnévek Magyarországon és Szlovákiában 2012-ben

	Fiúnevek		Lánynevek	
	Magyarország	Szlovákia	Magyarország	Szlovákia
1.	Bence	Jakub	Hanna	Sofia
2.	Máté	Samuel	Anna	Natália
3.	Levente	Adam	Jázmin	Nela
4.	Ádám	Lukáš	Nóra	Viktória
5.	Dávid	Michal	Csenge	Nina
6.	Balázs	Martin	Zsófia	Ema
7.	Dominik	Tomáš	Luca	Laura
8.	Gergő	Filip	Lili	Michaela
9.	Dániel	Matúš	Boglárka	Kristína
10.	Péter	Patrik	Dóra	Sára
11.	Tamás	Matej	Réka	Alexandra
12.	Botond	Peter	Viktória	Lucia
13.	Milán	Dávid	Emma	Simona
14.	Zsombor	Šimon	Eszter	Karolína
15.	Áron	Alex	Laura	Tamara
16.	Zalán	Dominik	Petra	Dominika
17.	Bálint	Oliver	Lilla	Vanessa
18.	László	Marek	Fanni	Emma
19.	Márk	Daniel	Vivien	Lea
20.	Marcell	Richard	Zoé	Veronika

A magyarországi és a szlovákiai 2012-es gyakorlati keresztnévjegyzéket összehasonlítva azt láthatjuk, hogy a fiúk névanyagában nagyobb a hasonlóság, mint a lányoknál. Mind Magyarországon, mind Szlovákiában előszeretettel választják (az 1–20. helyen álló keresztnéveket illetően) a szülők a *Matúš / Máté, Adam / Ádám, Dávid, Dominik,*

Daniel / Dániel, Peter / Péter, Tomáš / Tamás, Marek / Márk, Viktória, Emma, Laura keresztnévet (illetve annak másik nyelvben létező névpárját).

A múltban gyakran ismétlődtek ugyanazon keresztnévek, nagyobb volt egy név megterheltsége és a gyermekszületések száma is. Az egykor divatos, gyakran választott hagyományos fiúnevek és lánynevek többségét napjainkban kevesebben adják gyermeküknek, a szülők inkább egyedülálló, ritkábban használatos (gyakran idegen eredetű) nevet választanak. Az alábbi (6–7.) táblázatokban jól látható, hogy a keresztnévi változása elsősorban a rendszerváltás után, a 20. század végén és a 21. század elején figyelhető meg.

6. táblázat. A leggyakoribb női keresztnévek Magyarországon

	16. század	17. század	18. század	1983–1988	1996-ban	2013-ban
1.	Anna	Anna	Erzsébet	Katalin	Alexandra	Hanna
2.	Katalin	Katalin	Anna	Anita	Vivien	Anna
3.	Margit	Erzsébet	Katalin	Andrea	Viktória	Jázmin
4.	Borbála	Zsuzsanna	Zsuzsanna	Tímea	Dóra	Luca
5.	Erzsébet	Judit	Judit	Zsuzsanna	Nikolett	Emma
6.	Zsófia	Zsófia	Ilona	Éva	Fanni	Nóra
7.	Dorottya	Mária	Borbála	Ágnes	Eszter	Lili
8.	Orsolya	Borbála	Éva	Krisztina	Barbara	Zsófia
9.	Ilona	Klára	Sára	Judit	Anna	Zoé
10.	Magda	Krisztina	Mária	Mónika	Klaudia	Csenge

7. táblázat. A leggyakoribb férfi keresztnévek Magyarországon

	16. század	17. század	18. század	1983–1988	1996-ban	2013-ban
1.	János	János	János	Gábor	Dávid	Bence
2.	Péter	István	István	Tamás	Dániel	Máté
3.	Mihály	Mihály	Mihály	Péter	Tamás	Levente
4.	István	György	József	Zoltán	Bence	Ádám
5.	György	Péter	György	László	Péter	Dávid
6.	Gergely	András	Ferenc	István	Ádám	Dominik
7.	Pál	Pál	András	Attila	Márk	Dániel
8.	Benedek	Ferenc	Péter	Zsolt	László	Balázs
9.	András	Gergely	Sámuel	János	Zoltán	Milán
10.	Balázs	Tamás	Gergely	József	Krisztián	Gergő

Magyarországon a legnépszerűbb női keresztnévek között több évszázadon át az *Anna* szerepel. A 16. és 17. században a leggyakrabban választott női keresztnév volt, s 2013-ban is nagy népszerűségnek örvend, hiszen az első helyen a *Hanna* névalak (ez az *Anna* eredeti formája), a második pozícióban az *Anna* keresztnév áll. A 2013-ban leggyakrabban választott keresztnévek közül az előző időszakokban csak a *Zsófia* névvel találkozhatunk még az 1–10. között (a 16. és 17. században a 6. helyet foglalta el),

a további nevek (*Jázmin, Luca, Emma, Nóra, Lili, Zoé, Csenge*) az utóbbi években lettek divatosak. A férfinevek körében a 16–18. század népszerűi nevei (*János, Péter, Mihály, István, György*) napjainkban kevésbé divatosak. Az 1996-ban és 2013-ban leggyakrabban választott 1–10. név között a *Bence, Máté, Levente, Ádám, Dávid, Dominik, Dániel, Milán, Gergő, Márk, Krisztián* névvel.

Az 1990-es években bekövetkezett politikai változás hatott a keresztnévrendszerre, s újabban kérvényezett neveket is eredményezett (I. Fercsik–Raátz 2009). A női nevek körében előtérbe kerültek az angol és amerikai (*Dzszenifer, Dzsesszika, Bonni, Kimberli*), francia (*Arlett, Babett, Döniz, Sarlott, Zsaklin, Zsüliett*), olasz (*Julietta, Lauretta, Leonetta, Loretta, Tittina*), germán (*Annaróza, Brenda, Brunella, Hédi*) és egyéb idegen eredetű nevek (*Dafné, Dára, Nyina*).

Magyarországon a szülők szívesen választottak lánygyermeküknek magyar neveket is. Sor került a feledésbe merült régi nevek felújítására (*Bíbor, Liliom, Gyöngy*). Kedveltek a közsői eredetű nevek, melyek növények (*Áfonya, Bodza, Eper, Frézia, Gyopár, Kála, Magnólia, Málna, Mandula, Szamóca, Zsálya*), természeti jelenségek (*Bóra, Riana < 'rianás' > vagy ásványok (Gyémánt, Platina) nevéből jöttek létre. Írói névalkotásból is származnak újabb anyakönyvezhető keresztnévek: pl. a Bóbita név Weöres Sándor magyar költő azonos című gyerekverséből, a Berzsián Lázár Ervin Berzsián és Dideki című meséjében szereplő költő nevéből való.*

Népszerű névalkotási mód a magyar névadásban már ismert keresztnévek becéző alakjának választása (*Ági, Andi, Anni, Borka, Cili, Dorka, Gizi, Gréti, Hanni, Iluska, Juli, Klári, Magdi, Manyi, Marika, Mici, Mimi, Panni, Piri, Zsófi, Zsuzsi*). Gyakori az idegen eredetű nevek rövid alakjának, illetve becéző formájának kérvényezése is (*Ata, Dára, Gréte, Kim, Lara, Letti, Lotti, Mandi, Meggi, Mendi, Mollis, Peggis, Szindi, Zorka, Zsanka*).

Kedvelt névformává váltak a két keresztnévből álló alakok: *Annadóra, Annaflóra, Annamari, Annaréka, Annaróza, Annasára, Máriaróza* stb. Alkottak összetett neveket közsőkből, illetve közsőből és keresztnévből is: pl. *Csillagvirág, Tűzvirág, Annavirág*.

A legnagyobb számban a férfinevek között is az idegen eredetű, főleg az angol nevek jelennek meg (*Brandó, Brendon, Eliot, Krisztofer, Szkott*), de előfordul több más eredetű név is (*Jáfet, Adonisz, Alexandros, Ámor, André, Antonió, Benitó, Frederik, Gerhárd, Keán, Nyikita*). A férfinevek köréből sem hiányoznak a régi magyar nevek, mint például az *Ajándok, Balmaz, Bozsó, Csikó, Magor, Som, Táltos, Turul, Zápor, Zolta*.

A kérvényezett nevek között több olyan is van, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete nem javasolt anyakönyvezésre. Elutasított női név a *Kiskegyed, Dakota, Csiperke, Bolivia, India*; elutasított férfinév a *Dodi, Öcsi, Kisherceg, Sonny*.

Egyes keresztnéveknek van férfi-női párja, ugyanabból a névtől származnak, a két névalak többnyire a névvégi morfémában tér el, a női nevek végén a leggyakrabban az -a képző fordul elő. Ez a férfi-női pár viszony egyes esetekben közismert, máskor kevésbé feltűnő a névhasználók számára. Férfi-női névpárokat alkotnak a következő keresztnévek: *Adrián : Adria, Adriána, Adrianna, Adrienn; Albert : Alberta, Albertina; Alex : Alexa, Alexandra, Alexia; András : Andrea; Antal : Antonella, Antónia; Arnold : Arnolda; Árpád : Árpádina; Attila : Etelka, Etel; Bálint : Valentina; Benedek : Benedikta; Benjámin : Benjámina; Dániel : Daniella; Dénes : Dionízia, Denissza; Dominik : Dominika; Emil :*

Emília; Erik : Erika; Ervin : Ervina; Ferenc : Franciska; Gábor : Gabriella; György : Györgyi, Györgyike; Ignác : Ignácia; István : Stefánia; Iván : Ivána, Ivica; János : Johanna; stb. Vannak olyan férfi és női alakváltozattal rendelkező nevek, amelyeknek egyik változata hiányzik a névkincsből, ezeket is szívesen választják, alkotják meg újabban a szülők: *Damjana* (férfi párja *Damján*), *Tamina* (német *Tamino*), *Hunóra* (*Hunor* férfinévből).

5. A keresztnévadás indítékai

A keresztnév választást és -használatot a névtörvények, valamint a nyelvi (pl. a nevek helyesírását, kiejtését érintő sajátosságok) és egyéb nyelven kívüli tényezők is befolyásolják. Az egyén a születésekor nem maga választja nevét, hanem azt szüleitől, hozzátartozóitól kapja. Felőtté, szülővé válva már ő játszik/játszhat szerepet a gyermeke keresztnév választásában: névadó lesz /lehet belőle.

A keresztnévadást motiváló tényezők (vö. Knappová 2010, 26–39. p., Raátz 2012) közül egyre hangsúlyosabban jelenik meg, hogy a keresztnév az adott közösségen belül egyértelműen töltsen be identifikáló és differenciáló funkcióját egyedisége, ritka előfordulása által. A szülők gyakran olyan keresztnéve(ke)t adnak gyermeküknek, amely egyedülálló, ritkán használatos a szűkebb (vagy tágabb) környezetben. Példaként említtem, hogy a 2012-es évben Szlovákiában született fiúk 1404-féle keresztnév-változata között 892 (a fiúnevek 64%-a), valamint a lányok 1636-féle névalakja között 937 (a lánynevek 57%-a) egyszeri előfordulású (egyetlen újszülötthöz kapcsolódik). A 2013-ban született fiúk 1272-féle keresztnév-változata között 769 (a fiúnevek 60,5%-a), és a lányok 1483-féle névalakja között 771 (a lánynevek 52%-a) egyszeri előfordulású.

A névadók a második (ritkábban harmadik) név kiválasztásával is törekednek a név egyediségére, a kettős/hármas keresztnévek nagy része egyszeri előfordulású. A 2012-es újszülöttek névlistájából lássunk néhány olyan egyszeri előfordulású kettős keresztnévet, amelynek első tagjaként ugyanazon keresztnév (illetve annak írásváltozata, magyar névpárja) áll: pl. *Viktória Abigail, Viktória Amy, Viktória Barbora, Viktória Bjori, Viktória Diva, Viktória Ella, Viktória Erika, Viktória Leah, Viktória Mária, Viktória Nina, Viktória Sofia, Viktória Zdenka, Viktória Zoé; Ladislav Giovanni, Ladislav Krisztofer, Ladislav Lukáš, Ladislav Matej, Ladislav Patrik, László Andor, László Bence, László Krisztián, László Levente, László Péter*. Szlovákiában 2013-ban öt hármas – két lány (*Adele Viktoria Madeleine, Franciska Mária Sarlott*) és három fiú (*Olajide Alex Ayinde, Patrik François Štefan, Tameem Mahmoud Yehia*) kapta – és 473 kettős keresztnévet anyakönyveztek. A 2013-as újszülöttek névlistájában a fiúknál a kettős keresztnévek első tagjaként leggyakrabban az *Adam* és *Sebastián* nevek fordulnak elő: *Adam Damian, Adam Damián, Adam Ján, Adam Marko, Adam Michal, Adam Sebastián, Adam Tamás, Adam Viliam; Sebastián Armani, Sebastián Attila, Sebastian Gabriel, Sebastián Július, Sebastián Michael, Sebastián Miroslav*. A lányoknál a kettős keresztnévek első tagjaként a legfrekvenciáltabb az *Anna*, *Emma* és *Zoé*: *Anna Barbora, Anna Gréta, Anna Orsolya, Anna Rosa, Anna Rozália, Anna Viktória; Emma Anna, Emma Dominika, Emma Isabella, Emma Rose, Emma Vanesa, Emma Zsófia; Zoé Bernadett, Zoé Jázmin, Zoé Kamilla, Zoe Sofia, Zoe Szilárda, Zoé Zaira, Zoe Marie*.

A szülők gyakran választanak gyermeküknek idegen hangzású, illetve a szlovák ortográfiától eltérő helyesírású neveket, amelyek különböző alakváltozatokban vannak

anyakönyvezve. A 2013-ban Szlovákiában született gyermekek keresztnévlistájában található vonatkozó példákat: *Adel, Adele, Adelle; Elisabeth, Elizabeth, Elizabet, Elizabeta; Evelin, Evelín, Evelina, Evelína, Eveline, Evelyn, Evelynne; Charlot, Charlota, Charloo, Charlotta, Charlotte; Jasemin, Jasemín, Jasmin, Jasmín, Jasmina, Jasmina, Jasmine, Jasmyn, Jasmyna, Yasemin, Yasemine, Yasmin, Yasmína, Yasmina, Yasmine; Jesica, Jesika, Jessica, Jessika; Damian, Damián, Damien, Damijan, Damjan, Damján; Christia, Christián, Kristian, Kristián, Kristijan; Christofer, Christopher, Kristofer, Kristoffer, Kristopher, Krisztofer; Mathias, Matias, Matiáš, Matthias, Mattias*, stb. A szomszédos Magyarországon szigorúbban szabályozzák az anyakönyvezett keresztnévek helyesírását, az említett névformák közül többnyire csak a magyaros helyesírású, standard alakváltozatok jegyezhetők be az anyakönyvbe: *Adél, Elizabet, Evelin, Evelina, Sarlott, Jázmin, Jázmina, Dzsesszika; Damián, Damján, Krisztián, Krisztofer, Mátyás*.

A keresztnévadási indítékok között szerepel az ismert személyek nevének felvétele. Ebben a tömegtájékoztató eszközök, a médiák is fontos szerepet játszanak. Különösen közkedveltek a különféle tv-sorozatok, filmek szereplői, filmsztárok, énekesek, futballisták stb. után kapott keresztnévek. A 2013-ban Szlovákiában született gyermekek keresztnévei közül filmek, sorozatok szereplőinek nevei motiválták a következők bejegyzését: *Brandon, Diego, Esmeralda/Eszmeralda, Esperanza, Ines, Kerem, Milagros, Summer, Romualdo, Sultan. Kristián Ronaldo* és *Zidan* a világhírű futballjátékosok után kapták nevüket. A *Socrates* név viselője az ókori görög filozófust idézi fel. *Armani* a divattervező után lett elnevezve. Filmszínészekre emlékeztetnek az *Antonio* (Banderas), *Douglas, Dustin* (Hoffman) keresztnévek. *Rihanna* és *Shakira* a kedvelt női énekesek nevét idézik fel, s a *César, Edison, Kennedy* keresztnéveknek is emlékeztető funkciójuk van. Az *Ezeregy éjszaka* című török tv-sorozat főszereplői után Szlovákiában 2011-ben 38 fiúnak adtak *Onur*, és 29 lánynak *Seherezádé*, illetve 10-nek *Šeherezáda* keresztnévet. 2012-ben jelentősen csökkent az említett keresztnévek anyakönyvi bejegyzése: 7 fiúnak választottak *Onur*, 3 lánynak *Seherezádé*, illetve 2-nek *Šeherezáda* alakváltozatban nevet. A *Šeherezádát* 2013-ban már csak egy lánynak választották, míg az *Onur* nevet 9, az *Onúr* névváltozatot 1 fiú kapta. A roma kisebbség képviselői szívesen választanak gyermeküknek egzotikus, egyedülálló nevet. Egy 2014 októberében sugározott szlovák tv-híradóban nyilatkozott egy Szlovákiában élő roma személy, akinek *Winnetou* a keresztnéve. A nevét a híres Karl May-regény indián főhőse után kapta szüleitől az 1970-es években, amikor az azonos nevű filmet vetítették. A néviselő elmondása szerint a saját gyermekeinek már nem választana hasonló nevet, mert gyakran kinevették miatta.

A férfiak és a nők keresztnévei eltérőek, a viselt név utal a hordozója nemére. Léteznek azonban olyan keresztnévek is, melyeket mindkét nem képviselői választhatnak. Már az ősi magyar névanyagban is vannak mindkét nem körében előforduló nevek: *Mogu, Mogdi* 'mag, magocska' (a név jelentése a sok utód nemzésével függ össze), *Scentev* 'szent', *Sceret(h)eu* 'szerető', *Scerelmes* 'szerelmes, szerető'. Napjainkban a kétnemű keresztnévek közé tartozik (vö. Knappová 2010) az *Andrea, Ashley, Benny, Casey, Charlie, Christie, Jean, Kai, Kelly, Lauren, Lee, Mallory, Michele, Nicky, Paris, Sonny, Taylor, Whitney*, stb. Szlovákiában a 2012-es évben született lányok és fiúk neveként egyaránt előfordult az *Alex* (601 fiú és 4 lány kapta), *Bao* (1 fiúnak és 2 lánynak adták) keresztnév, 2013-ban az *Andrea* nevet 1 fiú és 119 lány, a *Thanh*

keresztnevet 1-1 névviseelő kapta. A férfiak második keresztnévként női nevet is viselhetnek. Szlovákiában 2012-ben egy fiú újszülött kapta a *Giovanni Maria* kettős keresztnévet, melynek második tagja – a *Mária* női név – a család vallásosságára, Szent Mária tiszteletére, illetve kulturális tradícióra (az olaszban a *Mária* többes férfi keresztnév tagjaként jelentkezhethet) utalhat.

A keresztnévek a szóbeliségben, illetve az informális írásbeliségben gyakran becézett alakváltozatban használatosak. A becenevek hivatalosan anyakönyvezett keresztnévekké válhatnak. Példaként említhetjük a következő becéző alakváltozatok önálló keresztnévként való használatát: *Borbála* – *Bora, Bori, Boris, Boriska, Borka, Boróka; Ilona* – *Ila, Ilka, Illa, Ilon, Ilonka, Illus; Katalin* – *Kata, Katarina, Kati, Katica, Katinka, Kató, Katrin; Mária* – *Mara, Mari, Marica, Marinka, Mariska; Benedek* – *Bende, Bene, Benke, Benkő, Benő; Gergely* – *Gergő, Gerő; György* – *Györe, Györk, Györke; Miklós* – *Mike, Mikes, Mikó, Miksa; Péter* – *Pető, Petres* (l. Ladó–Bíró 1998). Napjainkban növekvőben van a keresztnévként anyakönyvezett becenevek száma (vö. Raázt 2013). A szülők a becéző névformát közvetlenebbnek, kedveskedőbbnek tartják. Az újszülöttek 2012-es szlovákiai névlistájában a következő becézett alakváltozatok szerepelnek: *Adelka, Anni, Annika, Branko, Danika* (női névként), *Darinka, Ella, Ela, Eli, Hanka, Janka, Johanka, Kata, Katka, Katica, Kristínka, Lili, Marika, Markétka, Maruška, Niki, Pavlínka, Radka, Stefani, Szofi, Tomi, Vojteška, Zsófi*. Az újszülöttek 2013-as szlovákiai névlistájából a *Beátka, Bíborka, Bori, Borka, Danika, Dianka, Eli, Hanka, Irenka, Ivanka, Janka, Johanka, Kristínka, Kvetka, Magdalénka, Mirka, Stanka, Terezka, Viki, Zdenka; Ata, Branko, Darko, Fraňo, Janko, Mirek, Mirko, Radko, Slavko, Tom, Tono, Zlatko* becenevből származó keresztnéveket említhetjük.

A gyakran előforduló keresztnévek a névadót befolyásolhatják abban, hogy „divatos” nevet válasszon újszülött gyermekének.

Egyesek a keresztnév hangzását, mások a jelentését (vagy ezek együttesét) veszik figyelembe a névadáskor. A névadók egy része keresztnévszótárban néz utána a név etimológiájának.

A múlt századokra jellemző keresztnév általi névörökítés – nagypapa, nagymama, apa, anya, keresztszülők nevének öröklése – egyre ritkább napjainkban (vö. Vörös F. 2011, 2013), ami a családban levő névörökítési hagyományok gyengülését mutatja. A név öröklése erősebben tartja magát a fiúknál, mint a lányoknál. Az újszülött fiúk gyakrabban öröklik nevüket a férfielődöktől, mint a lányok a nőági felmenőktől.

A névválasztás egyik oka lehet az is, hogy a név különböző nyelvekben azonos alakváltozatban szerepeljen, így elkerülhetők a név átírásával, kiejtésével, lejegyzésével kapcsolatos problémák.

Az internetikus kapcsolatok révén számos idegen nyelvből származó keresztnév jelenik meg a névállományban. A nyelvi-etnikai kisebbségek egy rétege a névadásban arra törekszik, hogy a név töltsen be etnikai identitásjelölő szerepét, utaljon a névviseelő nemzetiségi hovatartozására.

Sok külföldi állampolgár telepedett le, illetve kötött házasságot Szlovákiában. A vegyes nemzetiségű családokban többnyire a külföldi férfi (ritkábban nő) névadási szokásaihoz, névkultúrájához alkalmazkodik a házastárs: az újszülött gyermek keresztnévét általában az apa (vagy anya) hazájában ismert névállományból választják ki a névadók, akik így a külföldi, idegen mintát követik. Lássunk néhány 2012-es vonatkozó,

egyszeri előfordulású névadatot: fiúnevek – *Abdalahman, Ahmet, Amir, Ayhan, Ayk, Ayo, Belu-chukwu, Cao, Casper, Fei, Gianluca, Hai, Hieu, Hoang, Cheng, Chi, Jamal*, lánynevek – *Anh, Cassie, Ha, Hao, Nur, Shilla, Thien, Quynh, Via, Yan, Zaira Brooklyn*. Az egyes (szlovákban nem használatos) írásjelek, illetve csak a cseh kultúrkörben használatos keresztnévek, névalakok utalnak a néviselő cseh nemzetiségére vagy anyanyelvére: *Alžběta, Anežka, Jitka, Markéta, Máša, Miluše, Natálie; Jiří, Matěj, Oldřich, Přemysl, Věroslav, Zbyněk*. Az ázsiai országok közül főképpen Vietnamból származó egyének telepedtek le Szlovákiában. A vietnami szülők (vagy vegyes házasságban élő vietnamiak) 2013-ban többek között a *Duc, Duc Phu, Hao, Khai, Quan, Quoc, Tien, Tuan, Yen, Yí* fiúneveket, *Dao, Gia, Hoai, Tia, Tuyet* lányneveket adták újszülött gyermeküknek.

6. A szlovákiai magyarok személynévhasználata a névpolitika tükrében

A történelmi változások következtében a 20. század folyamán több országhoz tartoztak a szlovákiai magyar települések. Ezek a társadalmi változások a tulajdonnevek világában is tetten érhetők, elsősorban a személynevek anyakönyvi bejegyzését érintették. A vonatkozó névpolitikai, névtervezési kérdésekről több tanulmányban olvashatunk (vö. Bauko 2011a, Gyönyör 1987, Lanstyák 2000; Lanstyák–Szabó Mihály 2002; Szabó Mihály 2005, 2008; Vörös F. 2004a, 2004b, 2007, 2011, 2013; Vörös O. 2004, 2007; Vörös O.–Simon 2006; Zalabai 1995). A névpolitika a névhasználatot érintő törvényekkel foglalkozik. Az egyes államok jogszabályai befolyásolják a névhasználatot a hivatalos (formális) szinten.

A szlovákiai magyar települések a 20. század elején az Osztrák–Magyar Monarchia részét képezték. Az első világháború után, 1920-ban a trianoni békeszerződés értelmében Csehszlovákiához kerültek. A Csehszlovák Köztársaságban a keresztnéveket az állam nyelvén kellett bejegyezni, s csupán zárójelesen lehetett feltüntetni a nemzetiségi szülők gyermekeinek anyanyelvű névváltozatát. 1922-től kezdik szlovákul vezetni az anyakönyveket, a magyar keresztnéveket lefordították a szlovák névmegfelelőjére (pl. a *György Juraj*, az *Erzsébet Alžbeta* lesz). Szlovákia magyarlakta területeit 1938-ban a bécsi döntés eredményeképpen újból visszacsatolták Magyarországhoz, ezért az anyakönyvezés nyelve ismét magyarra változott. 1945 után újra Csehszlovákiához csatolták a településeket, ezt követően szlovákul vezették az anyakönyveket. 1959-ben a kisebbségek kérhették volna a törvény szerint gyermekük keresztnévének anyanyelvű bejegyzését, de ezt hivatalosan nem tették közzé. Az 1977. évi belügyminisztériumi rendelet szerint a kisebbségek a kényszerűen csehszlovákul bejegyzett neveknek kérhették anyanyelvi formában való helyreállítását, de ez sokszor az anyakönyvvezetőknél nem találkozott megértéssel. 1990-től a nyelvtörvényre hivatkozva igyekeztek korlátozni a magyar névformák bejegyzését. 1993-tól Szlovákia önállósulása után a Szlovák Köztársasághoz tartoznak a szlovákiai magyar települések.

Szlovákiában az 1989-es rendszerváltást (ún. bársonyos forradalom) követően a névdívat változása, a keresztnévállomány bővülése, gazdagodása is megfigyelhető. 1993-ban Csehszlovákia két önálló, független államra vált szét. 1993. január 1-jén alakult meg a Szlovák Köztársaság (és a Cseh Köztársaság). Megnyíltak az államhatárok, megnőtt a migráció, a ki- és bevándorlás. Szlovákia 2004-ben az Európai Unió tagjává vált, megnövekedett a külföldön munkát vállalók száma, illetve sok külföldi telepedett

le az országban. Ezek a tényezők mind szerepet játszottak az ország keresztnévállományának alakulásában.

Kisebbségi környezetben a névválasztásakor fontos tényező (lehet) az egyén etnikai identitása. A Szlovákiában élő kisebbségek számarányának változását a rendszerváltást követő népszámlálások mutatják (l. 8. táblázat). A szlovákiai magyarok egyik része anyanyelvi formában, magyarul anyakönyveztetni gyermeke nevét, ezáltal utalva az újszülött, illetve a család magyar nemzetiségére. A szlovákiai magyarok másik része szlovákul írhatja be az anyakönyvbe a gyermeke nevét, amiben szerepet játszhat az is, hogy a névadó neve is szlovákosan van anyakönyvezve, s ez a minta befolyásolja a névbejegyzésének módját.

8. táblázat. Szlovákia lakosságának nemzetiségi megoszlása a 2011-es, 2001-es, 1991-es népszámlálási adatok alapján

A Szlovák Köztársaság népszámlálási adatai						
	2011		2001		1991	
	összlakosság	%	összlakosság	%	összlakosság	%
összesen	5 397 036	100,0	5 379 455	100,0	5 274 335	100,0
Nemzetiség						
szlovák	4 352 775	80,7	4 614 854	85,8	4 519 328	85,7
magyar	458 467	8,5	520 528	9,7	567 296	10,8
roma	105 738	2,0	89 920	1,7	75 802	1,4
ruszin	33 482	0,6	24 201	0,4	17 197	0,3
cseh	30 367	0,6	44 620	0,8	52 884	1,0
ukrán	7 430	0,1	10 814	0,2	13 281	0,3
német	4 690	0,1	5 405	0,1	5 414	0,1
morva	3 286	0,1	2 348	0,0	6 037	0,1
lengyel	3 084	0,1	2 602	0,0	2 659	0,1
orosz	1 997	0,0	1 590	0,0	1 389	0,0
bolgár	1 051	0,0	1 179	0,0	1 400	0,0
horvát	1 022	0,0	890	0,0	-	-
szerb	698	0,0	434	0,0	-	-
zsidó	631	0,0	218	0,0	134	0,0
egyéb	9 825	0,2	5 350	0,1	2 732	0,1
ismeretlen	382 493	7,0	54 502	1,0	8 782	0,2

A legutóbbi, 2011-es népszámlálás szerint a lakosság 80,7%-a szlovák nemzetiségű. A többségi lakosságon kívül a következő kisebbségek élnek az országban: 8,5% magyar, 2% roma, 1% alatt a cseh, ruszin, ukrán, német, lengyel, horvát, szerb, orosz, zsidó, morva, bolgár és egyéb, 7% ismeretlen, nem vallotta be a nemzetiségét.

Szlovákiában a legszámosabb kisebbséget a magyar nemzetiségű lakosok alkotják. A legutóbbi, 2011-es népszámlálás alapján az összlakosság 8,5%-a, 458 467 lakos vallotta magát magyar nemzetiségűnek, illetve 9,4%-a, 508 714 személy magyar anyanyelvűnek (mivel a népszámláláskor az 5 397 036 lakos közül 382 493 személy nem tüntette fel a nemzetiségét, valószínű, hogy a reális számarányok magasabbak lennének).

Szlovákiában az 1994-es anyakönyvi törvény (módosított változatát a 2006. évi 420-as törvény tartalmazza) biztosítja a nem szlovák nemzetiségű nők számára a családnev -ová toldalék nélküli bejegyzését, a keresztnév anyanyelven (kisebbségi nyelven) történő anyakönyvezését, illetve kérvényezhető a régebben szlovákul anyakönyvezett név átírása.

Az utóbbi időben többen éltek azzal a lehetőséggel Szlovákiában, hogy az eredetileg szlovákul anyakönyvezett keresztnévet átírassák magyarra. A Dunaszerdahelyi járásban 2002–2007 (március végéig) között 325 személy magyarosította a keresztnévet (pl. *Zuzana* → *Zsuzsanna*, *Katarína* → *Katalin*, *Ladislav* → *László*, *Juraj* → *György*). 1994–2005 között az Érsekújvári járásban 225-en, a Vágsellyei járásban 200-an, Zselízen 186-an igényelték a keresztnév magyaros bejegyzését.

7. Keresztnévkutatások a szlovákiai magyar nyelvterületen

A szlovákiai magyar vonatkozású személynévkutatásokat áttekintő munkák az utóbbi évtizedben jelentek meg. Vörös Ferenc foglalta össze elsőként a felvidéki személynévkutatások történetét (Vörös F. 2004b). Bauko János áttekintette a nyitrai magyar tanácsok (egykori és jelenlegi) oktatóinak és hallgatóinak megjelent, illetve megjelenés előtt álló publikációit (Bauko 2010a), valamint a 2000–2010 között Nyitrán megvédett névtani témájú dolgozatokat (Bauko 2010b), majd összefoglalta a magyar névtani kutatásokat Szlovákiában (Bauko 2011b, 2015a).

Szlovákiai magyar nyelvterületről származó történeti személynévanyagot közölt Hajdú Mihály (2003b), aki a Garam–Ipoly közének 15–16. századi család- és keresztnéveit elemezte, valamint Udvari István, aki Trencsén (1993), Szepes, Zemplén (1994) és Nyitra (1996) vármegyei személynéveket vizsgált Mária Terézia idejéből.

A szlovákiai magyar vonatkozású keresztnévkutatások egy része a Hajdú Mihály által szerkesztett Magyar Névtani Dolgozatok és Magyar Személynévi Adattárak sorozatban jelent meg a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Csáky Károly (1988) Ipolyfödemes, Juhász Aladár (1983) Vága, Laczkóné Erdélyi Margit (1997) Hontfüzesgyarmat keresztnéveit vizsgálta.

A keresztnévhasználat sajátosságaival több szerző is foglalkozott egy-egy településen: Martoson Truglyné Gergely Katalin (1992), Bényen Jankus Gyula (1993), Nagykéren N. Császi Ildikó (1995, 1997), Kéménden Vörös Júlia (1996), Kolonban Sándor Anna (1999), Alsó- és Felsőszeliben Vörös Ferenc (2010).

A gyermekek, iskolások keresztnév- és beceneveit Köbölkúton Gedai Borbála (1977), Párkányban Rigler János (1980), Nagykéren N. Császi Ildikó (1997) vizsgálta. A nyitrai egyetemisták névhasználatával, névattitűdjével Bauko János foglalkozott (Bauko 2004, 2009a,b).

Vörös Ottó és Simon Szabolcs (2006) a szlovákiai magyarok személynévhasználatának sajátosságairól értekezett.

Vörös Ferenc a *Nyelvek és kultúrák vonzásában. Személynévek a magyar nyelvterület északi pereméről* (2011, 2013) című kétkötetes monográfiájában behatóan foglalkozik a keresztnévek témakörével. Négy szlovákiai magyar település – Balony, Diósförgepatony, Kiscétény, Nagycétény – keresztnévállományát vizsgálja az állami anyakönyvezés kezdetétől (1896-tól) 1999-ig. A keresztnéveket a szerző olyan kulturá-

lis képződményként mutatja be, amelyek népek, társadalmak, műveltségek, hagyományok évszázados kapcsolatrendszere által nyerték el az egyes nyelvekben mai formájukat. Ennek következtében zárványként őrzik mindazt, ami az idők során az őket használó közösségekben végbement.

Bauko János az utóbbi években megjelent tanulmányaiban a szlovákiai magyarok személynévhasználatáról (2011a; 2013; 2015b), a tulajdonnév identitásjelölő funkciójáról (2014), a társadalom és a névhasználat kapcsolatrendszeréről (2015a) írt.

8. A keresztnévek használata magyar–szlovák kétnyelvű környezetben

Magyarország határain túl, a Kárpát-medencében kisebbségként élő magyarság névhasználatára jellemző a kétnyelvűség, hiszen kétnyelvű közösségként a tulajdonneveket nemcsak kisebbségi nyelvű (anyanyelvi), hanem államnyelvi formában is használják. A határokon túli magyarok névhasználatára hatással van a kétnyelvű környezet, s az államnyelv és a kisebbségi nyelv érintkezése, kölcsönhatása következményeként a tulajdonnévkészletben megjelennek a kontaktusjelenségek.

A szlovákiai magyar beszélőközösség kétnyelvűnek tekinthető. A szlovákiai magyarokra a magyardomináns kétnyelvűség (a magyar nyelvtudásuk jobb, mint a szlovák) a jellemző, s ez a névhasználatban is megmutatkozik. Minél kisebb mértékben szorulnak rá a másik nyelv használatára, annál inkább anyanyelvdomináns a kétnyelvűségük és a tulajdonnév-használatuk is. A magyardomináns névhasználat elsősorban a nem hivatalos szóbeli és írott nyelvi szintérhez kötődik. Ez azzal függ össze, hogy a szlovákiai magyarok nagy része olyan településeken él, melyekben a helyi lakosság többségét teszi ki (egyes helyeken több mint 90%-át), a mindennapok során gyakrabban használják a magyar nyelvet, a magyar névformákat. A hivatalos írásbeli ügyintézés során a szlovákiai magyarok névhasználatára szlovákdomináns, a névhasználók az államnyelvi (többségi) névmintákhoz alkalmazkodnak. A szlovákiai magyarok az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően képesek használni a magyar és szlovák tulajdonnévformákat, de a magyar nyelvű szövegekörnyezetbe szlovák névalakok, a szlovák nyelvű kontextusba magyar névformák is kerülhetnek. A kétnyelvű névhasználók mentális lexikonában két (vagy több) nyelv névkincse található, s a tulajdonnevek egyik vagy másik nyelvből való aktiválása, kiválasztása, használata a társadalmi környezettől, a kommunikációs helyzettől (formális vagy informális) és partnerektől, pragmatikai tényezőktől függ. A szlovákiai magyarok kétnyelvűségéből adódik az egyes nyelvekhez kötődő kettős személynév-, valamint a kétnyelvű hely- és intézménynév-használat.

A bilingvis közösségekben a személynevek szélesebb tárából válogathatnak a névhasználók. A szlovákiai magyarok körében eltérő család- és keresztnévhasználat mutatkozik a hivatalos (formális) és nem hivatalos (informális) szintéren. A hivatalos szintéren a szlovákos névformák használata dominál, ekkor a névsorrend keresztnév + családnév, és a nők családnévéhez az *-ová* végződés kapcsolódik (pl. *Peter Horváth, Katarína Szabóová*). A nem hivatalos szintéren (írásban és élőnyelvben egyaránt) a magyaros névformák kerülnek előtérbe, ekkor a névsorrend családnév + keresztnév, és a nők családnévéhez nem járul az *-ová* végződés (pl. *Horváth Péter, Szabó Katalin*). A szlovákiai magyarok kétnyelvűsége a kettős személynévhasználatban (pl. *Ferenc Szabó : Szabó František, Alžbeta Nagyvová : Nagy Erzsébet*) is megmutatkozik.

A kettős személynévhasználat jelezheti a kettős identitást is, az érintettek többsége azonban feltehetően megelőző-elkerülő stratégiaként alkalmazza: egy esetleges nyelvi-kommunikációs problémát előz meg azzal, hogy a többségi nyelvet (mintát) elváró kontextusban a többségihez alkalmazkodó formát, a kisebbségi nyelvű vagy informális kontextusban pedig a kisebbségi nyelvű formát választja (Szabómihály 2008, 44. p.). Vörös Ottó említi egyik tanulmányában, hogy a határokon túl élő magyarok nagy többsége elfogadja, hogy a kétnyelvűség kiterjeszthető személynévre is, az anyanyelvi hagyományokhoz köthető névalak főképpen szóban, illetve a nem hivatalos írásbeliségben használatos (l. Vörös O. 2010). A kárpátaljai magyaroknál a személynév a hivatalos dokumentumokban többféle alakváltozatban szerepelhet: az ukrán személyi igazolványban cirill betűs változatban, az útlevélben a cirill betűs forma mellett latin betűsre átírt alakban is. Az útlevélben az egymás mellett álló cirill és latin betűs család- és keresztnév formája gyakran eltér egymástól: pl. *фазекаш / FAZEKASH, АндРєя / AND-REIA*. A hivatalos személynéven kívül egy olyan név is használatos, amelyen az adott személyt rokonai, ismerősei azonosítják (vagyis amellyel ő maga azonosul). Például a személyi igazolványban szereplő *Kovács Iván Petrovics* vagy *Molnár Jelizaveta Olekszandrivna* (a harmadik névelem az apai névre utal) nevű személyt családja és barátai *Kovács Jánosként* és *Molnár Erzsébetként* ismerik, édesapjukat pedig *Péternek* és *Sándornak* szólítják (l. Beregszászi–Cserniczkó 2011).

A szlovákiai magyar sajtóban megfigyelhetjük, hogy a keresztnévek használata ingadozik. Magyar szövegkörnyezetben előfordul(hat)nak szlovákos névformák, illetve szlovák szövegkörnyezetben is megjelen(het)nek magyaros alakváltozatok. A kettős személynévhasználat jellemző a regionális magyar–szlovák kétnyelvű újságokra. Példaként említem, hogy a Komáromi Lapok (Komárňanské listy) kéthetente megjelenő kétnyelvű regionális lap közli a magyar és szlovák szövegrészben is a komáromi újszülöttek, a házasságot kötöttek és elhunytak nevét. A nevek feltüntetése gyakran eltérő az „Újszülöttek” és „Novorodenci”, a „Házasságot kötöttek” és „S’úbili si vernost”, az „Elhunytak” és „Opustili nás” rovatban. Néhány példát említek a Komáromi Lapok 2013 márciusában megjelent számaiból (a magyar és szlovák rovatban lévő névalakot egymás mellett tüntetem fel). Jellemző, hogy a magyarosan írott keresztnévnek a szlovák szövegkörnyezetben a szlovák névpárja jelenik meg: *Ambrus Mihály – Michal Ambrus, Bakulár János – Ján Bakulár, Bedecs Erzsébet – Alžbeta Bedecsová, Bőszí Georgína Krisztina – Georgína Kristína Bőszí, Czigle Tamás – Tomáš Czigle, Halász Pál – Pavol Halász, Horváth Béla – Vojtech Horváth, Igrényi Imre mérnök – Ing. Imrich Igrényi, Madarász Ádám – Adam Madarász, Nagy Katalin – Katarína Nagyová, Németh Károly – Karol Németh, Pécsi József – Jozef Pécsi, Perczel Julianna – Juliána Perczelová*. Az eltérő névsorrenden kívül a keresztnév alakváltozata azonos maradhat, a magyar és szlovák rovatban magyarul, illetve szlovákul lejegyzett keresztnév is található: *Csóka Gyula – Gyula Csóka, Szabó Márk – Márk Szabó; Bagin Ondrej – Ondrej Bagin, Kollár Ján – Ján Kollár*. A keresztnév helyesírásában mutatkozhat egyéb különbség: *Brand Ricky – Riky Brand*. Arra is van példa, hogy a szlovák rovatban is magyaros a névsorrend: *Máté Levente, Kovács Alex*. A szlovákiai magyarok az elhunyt (magyar identitású) hozzátartozóik (szlovákul anyakönyvezett) személynévét többnyire magyaros alakváltozatban teszik közzé a gáászjelentésekben. A sírfeliratra többnyire nem a

szlovákul anyakönyvezett névforma, hanem a magyar névváltozat kerül, amelyen a családban, rokonságban szólították, azonosították az egyént.

Ritkábban arra is van példa, hogy a keresztnév magyar és szlovák névpárja egyszerre, egy névalakban jelenik meg. Ilyen névváltozatok (pl. *Juraj Mészáros György*) szerepelhetnek névjegykártyákon, szórólapokon, nyomtatott kiadványokon, stb. A komáromi Duna Menti Múzeum épületén van elhelyezve az a kétnyelvű emléktábla, amelyen a következő szöveg olvasható: *V tejto budove tvoril a učil / Ebben az épületben alkotott és tanított / Karol HARMOS Károly / akademický maliar – festőművész*. A személynév szokatlan változatban szerepel: a két keresztnév közé ékelődik a családnév, az első helyen áll a magyar keresztnév szlovák névpárja (*Karol*), ezt követi a családnév (*Harmos*), majd a magyar keresztnév (*Károly*). A hibrid, két nyelv névelemeiből álló névalak egyszerre idézi fel a személynév szlovák és magyar változatát is.

Szlovákiában a személynevek a különböző névjegyzékekben az egyén nemzetiségétől függetlenül általában magyaros névsorrendben szerepelnek (pl. *Lukáč Kristian, Tamášová Eva*), hiszen a névlistákban (lakosság-nyilvántartás, telefonkönyv, osztálykönyv, az intézmények alkalmazottainak nyilvántartása stb.) a családnév áll az első helyen és azt követi a keresztnév, a betűrendbe sorolás a személy családnévének kezdőbetűje alapján történik.

A szlovákiai magyarok magyar–szlovák kétnyelvű környezetben élnek, így mind a magyar, mind a szlovák névhasználat hatással van rájuk. A keresztnévválasztásuk eltér mind a magyarországi magyarok, mind a szlovákiai szlovákok névadási, névhasználati sajátosságaitól. A szlovákiai magyar szülők egy része a Magyarországon is használatos utónevek közül válogat, és magyaros formájú keresztnévet választ gyermekének (pl. *Erzsébet, István*). Ők élnek az anyakönyvi törvény adta lehetőséggel, amely engedélyezi a kisebbségek anyanyelven történő anyakönyvezését. A szlovákiai magyar szülők másik része szlovákul anyakönyvezi gyermeke nevét (pl. *Alžbeta, Štefan*), így a szlovákban használatos keresztnévek listájából választ nevet. A szlovákiai magyar családokban azonban az élőnyelvben többnyire nem az anyakönyvezett szlovák változatot használják, hanem a név magyar megfelelőjét, illetve annak becézett alakváltozatát: pl. *Erzsébet, Erzszi, Böbe; István, Pista, Pityu*. A vegyes nemzetiségű családokban gyakori a magyar és szlovák névformák variábilis használata, a személyneveket beszédhelyzettől, nyelvtől, személytől függően váltogathatják. A vegyes házasságban élő gyermekek számára megszokottá válik a magyar és szlovák névalakok párhuzamos használata.

A nevek az egyén, illetve közösség nyelvi hovatartozására utalhatnak, etnikai identitásjelölő szimbólumként funkcionálhatnak (vö. Bauko 2014). Szlovákiában egyes keresztnévek csak a magyar nemzetiségűek körében fordulnak elő, etnikai identitásjelölő szerepük van, utalnak az egyén nyelvi hovatartozására, a névviselő nemzetiségére: pl. *Anikó, Csenge, Csilla, Csongor, Emese, Enikő, Napsugár, Ödön, Örs, Szabolcs, Tünde, Virág, Zalán, Zoltán, Zsolt, Zsombor*. Az említett keresztnéveknek nincs szlovák névmegfelelőjük, nem fordíthatók le szlovák nyelvre. A szlovákiai magyar szülők másik része olyan keresztnévet választ gyermekének, amely mind a magyar, mind a szlovák nyelvben azonos alakváltozatban használatos, elkerülvén ezáltal a név átírásával, fordításával kapcsolatos bonyodalmakat: pl. *Albert, Andrea, Angelika, Anna, Dávid, Júlia, Laura, Mária, Tamara, Tibor, Viktória*.

Az anyakönyvi törvény szerint Szlovákiában egy gyermeknek legfeljebb három keresztnévet lehet adni. A több keresztnévet viselők hivatalos érintkezésben azt a keresztnévet használják, amelyik az első helyen szerepel az anyakönyvben. A kettős keresztnévek bejegyzése divatossá kezd válni az utóbbi években, a hármas keresztnévadás lehetőségét azonban ritkán használják ki a szülők. Példaként említem, hogy a Komáromi Anyakönyvi Hivatalban 1994–2012 között 806 kettős, és mindössze 5 hármas keresztnévet jegyeztek be. Szlovákiában 2012-ben az újszülöttek között 781 kettős (az ez évben bejegyzett 3040 névváltozatnak 25,6%-át teszik ki) és 5 hármas keresztnévet anyakönyveztek.

A kettős keresztnév mindkét tagja lehet magyar bejegyzésű: *Ákos István, Álmos Bendegúz, Előd Zsombor, Hunor Attila, István Zoltán, József Kristóf, Szilárd János, Tamás Bence, Vilmos András, Zalán Márk; Annabella Júlia, Bíborka Ágnes, Enikő Csenge, Jázmin Virág, Kincső Virág, Krisztina Viola, Réka Lilla*. Több újszülöttnél ismétlődhet a kettős keresztnév első vagy második tagja: pl. *András Bence, András Máté, István Imre, István Márk, István Zsombor, László Zsombor, Mátyás Ferenc, Mátyás Lázár, Mátyás Péter, Péter László, Péter Márton, Tamás Bendegúz, Tamás Dániel*. Van, amikor csak a kettős keresztnév egyik tagja utal a névviselő magyar identitására, mivel a másik név azonos alakváltozatban használatos a szlovákban és magyarban is: *Alex Levente, Tibor Ádám, Tibor Bálint, Réka Andrea*, stb.

Az újszülötteknek egyes kettős keresztnéveket is választanak a szülők Szlovákiában. A kettős keresztnév utalhat a vegyes házasságban élő szülők névadásban történő megegyezésére. Az egyik keresztnév magyar, a másik szlovák formában lehet anyakönyvezeve: pl. *Balázs Imrich, Lajos Daniel, Ernest Balázs, Eugen Márk, Hajnalka Zlatica, Ladislav Krisztofer, Samuel Barnabás, Sebasián Zsolt*. A magyarul bejegyzett keresztnév egyéb idegen eredetű névvel is párosulhat: pl. *Anthony Csaba, Balázs Brúnó, Bence Christian, Bryan Zoltán, Ferenc Armand, Giuseppe András, James Jácint, Levente Kevin, Vanessa Etel*. A vegyes kettős keresztnévet viselők a hivatalos érintkezésben az első helyen szereplő nevet használják. Az elsőként magyaros formában bejegyzett keresztnév által a hivatalos névhasználat is magyardomináns lesz.

Szlovákiában az anyakönyvekbe nem jegyzik be az újszülöttek, illetve szülők nemzetiségét, ezért nem tárhatjuk fel bővebben a keresztnév és névviselő nemzetisége közti összefüggéseket. Nem tudjuk, hány szlovákiai magyar anyakönyvezte szlovákul gyermeke nevét, de a teljes újszülött-névlisztából kiolvashatjuk azt, hogy az egyes keresztnéveket hányszor anyakönyvezték magyaros alakváltozatban.

Lássuk példaként a 2013-ban Szlovákiában született gyermekek leggyakrabban előforduló keresztnéveit, melyek az 1–20. helyen szerepeltek (a zárójelben a névviselők számát tüntetjük fel). A fiúknál az anyakönyveztet szlovák és magyar alakváltozatok aránya a következőképpen alakult: *Jakub (1206) – Jakab (0), Samuel (1090) – Sámuel (1), Adam (1089) – Ádám (41), Lukáš (946) – Lukács (0), Martin (946) – Márton (8), Tomáš (937) – Tamás (12), Michal (920) – Mihály (2), Filip (823) – Fülöp (1), Matej (746) – Mátyás (11), Matuš (741) – Máté (30), Peter (675) – Péter (13), Šimon (621) – Simon (128 – az utóbbi névalakból nem állapítható meg, hogy ebből hány a magyaros bejegyzés, mivel a Simon névnek [szimon] olvasata is van), Oliver (510) – Olivér (12), Sebasián (498) – Szebaszián (1), Daniel (491) – Dániel (15), Marek (491) – Márk (25)*. Az 1–20. helyen álló keresztnévek között olyan is található, melynek magyar

névpárját egyszer sem anyakönyvezték az adott évben (*Jakab, Lukács*), illetve egyes keresztnévek alakváltozata mindkét nyelvben azonos (*Patrik, Dávid, Alex, Dominik*).

A lányoknál az 1–20. helyen álló keresztnévek többsége azonos alakváltozatban használatos mind a magyar, mind a szlovák nyelvben: *Nina, Natália, Viktória, Laura, Sára* (a szlovákban azonban [szára] a név kiejtése), *Tamara, Lucia, Alexandra, Emma, Lea, Diana, Dominika*. A Szlovákiában leggyakrabban anyakönyvezett keresztnéveket a következő arányban jegyezték be magyarul: *Sofia* (891) – *Szofia* (2), *Nela* (763) – *Nella* (97, ez a névváltozat azonban a nem magyar nemzetiségűek között is használatos), *Michaela* (531) – *Mihaéla* (0), *Kristína* (514) – *Krisztina* (2), *Simona* (460) – *Szimóna* (0), *Karolína* (391) – *Karolina* (10), *Katarína* (335) – *Katalin* (2). Egyes keresztnévek magyar névpárját (*Mihaéla, Szimóna*) nem anyakönyvezték 2013-ban.

A 2013-as évben a szlovákiai anyakönyvekbe bejegyzett egyes keresztnévek (nincs szlovák névmegfelelőjük) csak a magyar nemzetiségűek körében fordulnak elő, etnikai identitásjelölő szerepük van: pl. *Álmos, Ákos, Bence, Bendegúz, Botond, Bulcsú, Csaba, Csongor, Előd, Gergő, Lehel, Levente, Őrs, Szabolcs, Tiborc, Zalán, Zente, Zoltán, Zsolt, Zsombor; Boglárka, Boróka, Csenge, Csepke, Csilla, Emese, Enikő, Ildikó, Kincső, Napsugár, Tünde, Villó, Virág*.

Azokon a településeken, ahol a magyar nemzetiségű lakosok alkotják a helyi lakosság nagyobb részét, növekvőben van a magyaros anyakönyvi bejegyzések aránya. Példaként említeném Gúta városát, melyben a 2011-es népszámlálás alapján a lakosság 77%-a magyar nemzetiségű. A magyarul, illetve szlovákul anyakönyvezett férfi keresztnévpárok aránya 1990–2012 között Gútán a következő: *Tamás* (44) – *Tomáš* (22), *Péter* (35) – *Peter* (7), *Ádám* (20) – *Adam* (17), *Krisztián* (27) – *Kristián* (1), *Róbert* (17) – *Robert* (13), *Márk* (17) – *Marek* (3), *András* (14) – *Ondrej* (3), *Adrián* (13) – *Adrian* (3), *Gábor* (13) – *Gabriel* (3), *László* (13) – *Ladislav* (4), *István* (12) – *Štefan* (7), *Dániel* (11) – *Daniel* (8), *János* (10) – *Ján* (3), *József* (10) – *Jozef* (5), *Imre* (8) – *Imrich* (4). A Gútán 1990–2012 között anyakönyvezett női keresztnévpárok aránya szintén a magyaros bejegyzések dominanciájára utal: *Krisztina* (23) – *Kristína* (6), *Mónika* (19) – *Monika* (3), *Szylvia* (11) – *Silvia* (4), *Katalin* (9) – *Katarína* (4), *Éva* (8) – *Eva* (5), *Zsuzsanna* (7) – *Zuzana* (2), *Eszter* (4) – *Estera* (2), *Zsanett* (4) – *Žaneta* (2), *Gabriella* (3) – *Gabriela* (3), *Ágnes* (2) – *Agneša* (0). A Gútai Anyakönyvi Hivatalban 1990–2012 között magyarul, illetve szlovákul bejegyzett férfi és női keresztnévpárok aránya azt mutatja, hogy az újszülöttek keresztnévének a bejegyzése magyardomináns, a szülők többnyire anyanyelvi változatban anyakönyveztetik gyermekük nevét.

9. Anyanyelvi személynévtervezés Szlovákiában: magyar-szlovák keresztnévszótár

Az alkalmazott névtudomány (bővebben I. Raátz 2015) fontos területe a névtervezés, amely a tulajdonnevek használatának tervezésével, problémáival foglalkozik (vö. Bauko 2015a, 83–88. p.), a hagyományokra, a közösség és az egyén igényeire és érdekeire, a gyakorlati szempontokra egyaránt figyelmet fordít (Farkas 2015, 32–33. p.). Névtervező, névmenedzselő tevékenységgel (vö. Lanstyák 2015, Szabó Mihály 2008, Vörös O. 2007) hozzájárulhatunk az anyanyelvi névhasználat terjesztéséhez is. A

kisebbségi (anyanyelvi) névtervezés elsősorban a személy-, hely- és intézménynevek hivatalos használatát érinti.

A kisebbségi (anyanyelvi) személynévtervezés egyik módja lehet Szlovákiában egy (általam előkészületben lévő) magyar–szlovák keresztnévszótár megalkotása, amely útmutatóként szolgálhat az anyanyelvi névtervezéshez, a szlovákiai magyarok személyneveinek anyanyelven történő anyakönyvezéséhez. A keresztnévszótárt a szlovákiai magyar településeken az anyakönyvi hivatalokban is használhatnák segédeszközként.

Az előkészületben lévő magyar–szlovák keresztnévszótár három fő fejezetre tagolódik. Az „Általános tudnivalók” című részben foglalkozunk a keresztnév fogalmával, a személynevek rendszerében betöltött helyével, a magyar keresztnévek kialakulásának történetével, az anyanyelvi személynévtervezés fontosságával, az anyakönyvezés sajátosságaival, a keresztnévek anyakönyvezésekor használatos szlovákiai és magyarországi névkönyvekkel és -jegyzékekkel, a kisebbségekre vonatkozó szlovákiai névtörvényekkel, a névdívat változásával, a keresztnévadás indítékaival, a szlovákiai magyarok személynévhasználatának jellemzőivel. A „Magyar–szlovák keresztnévszótár” című fejezet egyelőre 3067 (1749 női és 1318 férfinévhez kapcsolódó) névcikket tartalmaz. A szótári részben feltüntetjük a magyarul (Magyarországon hivatalosan) anyakönyvezhető férfi és női keresztnévalakokat, ezek mellett a szlovák névmegfelelőjüket (ha létezik), továbbá a névetimológiát és -jelentést, a becenévalakokat, a névnap(ok) időpontját, a rokon nev(ek)et. A „Melléklet” című részben a személynevek anyakönyvezését érintő szlovákiai névtörvények szövegét ismertetjük.

A magyar–szlovák keresztnévszótárban található névcikkek megírásához alapvető forrásul szolgált a Ladó János és Bíró Ágnes által 1998-ban kiadott „Magyar utónévkönyv”, és a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének honlapján elérhető Magyarországon anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített férfi- és női keresztnévek listája (<http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/index.html>), valamint az online utónévkereső (<http://corpus.nytud.hu/utonevportal/>). A szlovák névpárok keresésekor elsősorban Milan Majtán–Matej Považaj által 1998-ban megjelent „Vyberte si meno pre svoje dieťa” (Válasszon keresztnévet gyermekének) című, illetve Miloslava Knappová „Jak se bude vaše dítě jmenovat?” (Hogy hívják majd az Ön gyermekét?) című 2010-ben kiadott (mintegy 14 000 keresztnévet tartalmazó) keresztnévszótárát és a belügyminisztériumból származó szlovákiai lakosok keresztnévjegyzékének adatbázisát használtuk.

A címszóként álló keresztnév/keresztnévek félkövér betűtípussal szerepelnek a szótárban. Az első helyen található álló nyomtatott nagybetűvel szedve a Magyarországon anyakönyvezhető keresztnévalak, melyhez gondolatjellel kapcsolódik az adott névnek szlovák nyelvben használatos, anyakönyvezhető névpárja, névmegfelelője (ha létezik). A magyar–szlovák névpárok esetében három eltérő jelöléssel találkozhattunk:

1. Azokat a keresztnévalakokat, melyek mindkét nyelvben (a magyarban és szlovákban is) azonos alakváltozatban anyakönyvezhetőek nyomtatott nagybetűkkel közöljük. A Magyarországon anyakönyvezhető névformát álló, a szlovák nyelvben használatos névalakot dőlt nyomtatott nagybetűkkel szedjük. Pl.: JÚLIA – *JÚLIA*, ADRIÁN – *ADRIÁN*.

2. Azokat a keresztnévalakokat, melyek mindkét nyelvben (a magyarban és szlovákban is) eltérő alakváltozatban anyakönyvezhetőek, eltérő betűtípussal jelöljük. A

Magyarországonanyakönyvezhető névforma után a szlovák nyelvben meglévő keresztnévi megfelelő dőlt kisbetűkkel (a keresztnév természetesen nagybetűvel kezdődik) szerepel. Pl.: ORSOLYA – *Uršula*, GÁBOR – *Gabriel*.

3. Abban az esetben, ha a Magyarországon használatos hivatalos keresztnévalaknak nincs a szlovák nyelvben névpárja, illetve a keresztnév napjainkig nem fordult elő a szlovák névhasználatban (nincs névviselője, nemanyakönyvezték ez idáig Szlovákiában), ezt Ø-val jelöljük. E nevek nagy része magyar eredetű. Pl.: GYÉMÁNT – Ø, ÁLDÁS – Ø.

A címszóként szereplő keresztnévet a név eredetének és jelentésének közlése követi. Ezek után feltüntetjük a keresztnév becézett alakváltozatait, majd naptári rendben felsoroljuk az adott keresztnév valamennyi névpárját. A névcikkek végén az adott keresztnév rokon neve(i) található(k).

Lássuk szemléltetésképpen a fentiekben említett női és férfinévekhez kapcsolódó névcikkeket:

JÚLIA – JÚLIA

A latin eredetű *Júliusz* férfinév (jelentése: ragyogó, vagy Jupiter istennek szentelt) női párja. Becézés: *Juci, Jucika, Jucó, Juli, Julika, Julcsa, Julcsi, Julis, Juliska, Julka, Julinka, Jutka*. Névnep: április 8., május 22., július 21. Rokon nevek: *Juli, Juliána, Julianna, Julietta, Julilla, Julinka, Juliska, Julitta, Lia, Lili, Zsüliett*.

ADRIÁN – ADRIÁN

A latin *Hadrianus* névből származik. Jelentése: a Velence tartományban levő Hadria városából való (férfi). Becézés: *Adri, Adrika*. Névnep: március 4., 5., szeptember 8. Rokon név: *Adorján*.

ORSOLYA – *Uršula*

A latin eredetű *Ursula* névből származik. Jelentése: kis medve. Mai formája az *Ursula* > *Ursola* > *Orsola* > *Orsolya* változatokon keresztül alakult ki. Becézés: *Orsi, Orsika*. Névnep: október 21. Rokon nevek: *Orsi, Orsika, Ulla, Urszula, Urzula, Urzulina*.

GÁBOR – *Gabriel*

Héber eredetű bibliai név. A *Gábríel* magyar alakváltozata. Jelentése: Isten embere, Isten bajnoka. Becézés: *Gabi, Gabika, Gábris, Gáborka, Gabri, Gabcsi, Gabica, Gabici, Gabesz, Gabó, Gabóca, Gabkó*. Névnep: február 27., március 24., szeptember 29. Rokon nevek: *Gabos, Gábríel*.

GYÉMÁNT – Ø

Magyar eredetű név. Újabb keletű névalkotás a hasonló közszóból. Jelentése: csiszolt drágakő, ékkő, briliáns. Névnep: július 19., október 4.

ÁLDÁS – Ø

Magyar eredetű név. Az *Áldáska* női név férfi párja. Az *áldás* közszóból származik. Névnep: augusztus 13., október 8., december 29. Rokon név: *Áldáska*.

10. Összegzés

Szlovákiában az 1989-es rendszerváltás után a névdivatot, a keresztnévállomány gazdagodását több tényező befolyásolta. Az államhatárok megnyitása a migráció, a ki- és bevándorlás növekedését eredményezte. Ennek köszönhetően a keresztnévállomány főképpen idegen nyelvekből származó névelemekkel bővült.

Szlovákia 1993-as megalakulását követően születtek meg a keresz- és családnév-ről szóló 1993. évi 300. számú, valamint az anyakönyvekről szóló 1994. évi 154. számú többször módosított törvények, melyek a személynevek anyakönyvezését szabályozzák. A kisebbségi névviselők számára lehetővé teszik a keresztnév anyanyelven (kisebbségi nyelven) történő anyakönyvezését, illetve kérvényezhető a régebben szlovákul anyakönyvezett név átírása, s biztosítják a nem szlovák nemzetiségű nők számára a családnév -ová morféma nélküli bejegyzését.

A szlovákiai anyakönyvi hivatalokban a keresztnévek bejegyzésekor elsősorban a Milan Majtán–Matej Považaj által írott keresztnévszótárt használják, de interneten elérhető keresztnév-adatbázisokat is igénybe vesznek, ezért az anyakönyvezett keresztnévfélék és névváltozatok száma is növekedik.

A rendszerváltás előtt gyakran ismétlődtek ugyanazon keresztnévek, nagyobb volt egy név megterheltsége. Az egykor divatos, gyakran választott hagyományos keresztnéveket napjainkban ritkábban adják gyermeküknek a névadók. Az egyes generációk névadási szokásai eltérőek, a fiatalok körében nagy számban található olyan keresztnéveket, amelyek hiányoznak az idős korosztály névkincséből. A névadók körében egyre erőteljesebb az egyedi keresztnévek bejegyzésére való törekvés. Az újszülötteknél gyakoriak az idegen hangzású, helyesírású keresztnévek, a kettős keresztnévek bejegyzése divatossá kezd válni, egyre több becenév válik anyakönyvezhető keresztnévvé, növekszik a bejegyzett keresztnévváltozatok száma.

A szlovákiai kisebbségekhez tartozó személyeknek lehetőségük van a név anyanyelven való bejegyzésére, a keresztnévválasztás során gazdagabb névkincsből, a kisebbségi és többségi névállományból egyaránt válogathatnak. Ennek eredményeként a vegyes nemzetiségű családokban nyelviileg vegyes többes keresztnévek is szülehetnek. Az internetikus kapcsolatoknak köszönhetően különböző nyelvekből származó keresztnévekkel bővül a névállomány.

A magyar–szlovák kétnyelvű környezet hatással van a szlovákiai magyarok névválasztására és névhasználatára. A társadalmi környezet, a kommunikációs helyzet (formális vagy informális), a kommunikációban részt vevő partnerek befolyásolják az egyik vagy másik nyelvből származó személynévformák kiválasztását és használatát. A szlovákiai magyarokra a kettős személynévhasználat a jellemző. A nem hivatalos (informális) szóbeli és írott nyelvben magyardomináns a személynévhasználat. A hivatalos (formális) szintéren a szlovák névformák használata dominál, de növekvőben vannak a magyarul anyakönyvezett nevek, melyeknek etnikai identitásjelölő szerepük van, utalnak az egyén nyelvi hovatartozására, a névviselő nemzetiségére.

Minden szülő szembesül azzal a kérdéssel, hogy újszülött gyermekének milyen keresztnévet válasszon, illetve a gyermek személynevét milyen alakváltozatban anyakönyveztesse. A „Magyar–szlovák keresztnévszótár” című kiadvány azért készül, hogy hozzájáruljon az anyanyelvi (magyar nyelvű) személynévtervezéshez Szlovákiában, segítse a szülőket újszülött gyermekük keresztnévének kiválasztásában. A szlovákiai magyarok számára a magyar–szlovák keresztnévszótár útmutatóként szolgálhat a keresztnévek anyanyelven történő anyakönyvezését illetően. A keresztnévszótárt a szlovákiai magyar településeken az anyakönyvi hivatalokban is használhatnák.

Irodalom

- Bauko János 2004. Személynévvizsgálatok a nyitrai Konstantin Egyetem magyar szakos hallgatói körében. In Sándor Anna–Vörös Ferenc (szerk.): *Studia artis grammaticae et litterarum*. A Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék Kiadványai I. Nyitra, Nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar, 74–89. p.
- Bauko János 2008. A szlovák névtudomány múltja és jelene. *Névtani Értesítő*, 30, 185–193. p.
- Bauko János 2009a. A név maga az ember (Névattitűd-vizsgálatok nyitrai egyetemisták körében). In Menyhárt József–Presinszky Károly (szerk.): *Fordítás – kétnyelvűség*. Nyitra, Konstantin Filozófus Egyetem, 73–80. p.
- Bauko János 2009b. Személynevek iránti attitűdvizsgálatok nyitrai egyetemi hallgatók körében. In Borbély Anna–Vančóné Kremmer Ildikó–Hattyár Helga (szerk.): *Nyelvideológiai, attitűdök és sztereotípiák*. 15. Élőnyelvi Konferencia Párkány, 2008. szeptember 4–6. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 101. Budapest–Dunaszerdahely–Nyitra, MTA Nyelvtudományi Intézet–Gramma Nyelvi Iroda–Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar–Tinta Könyvkiadó, 249–254. p.
- Bauko János 2010a. Névtani kutatások a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén. In Kozmács István–Vančóné Kremmer Ildikó (szerk.): *Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért. Közös jövőnk a nyelv I. Nyelvtudomány és pedagógia*. A nyitrai magyar pedagógusképzés 50 éves évfordulója tiszteletére tartott nemzetközi konferencia előadásai. Nyitra, Konstantin Filozófus Egyetem, 19–33. p.
- Bauko János 2010b. Névtani témájú dolgozatok a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén (2000–2010). *Névtani Értesítő*, 32, 173–177. p.
- Bauko János 2011a. A szlovákiai magyarok személynévhasználata. In Szabómihály Gizella–Lanstyák István (szerk.): *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 407–422. p.
- Bauko János 2011b. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. In Szabómihály Gizella–Lanstyák István (szerk.): *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 469–486. p.
- Bauko János 2012. A magyar és a szlovák (szláv) névtani terminológia összevetése. *Névtani Értesítő*, 34, 157–166. p.
- Bauko János 2013. A keresztnévek használata magyar–szlovák kétnyelvű környezetben. In Bauko János–Benyovszky Krisztián (szerk.): *Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nyitra, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, 5–27. p.
- Bauko János 2014. A tulajdonnév identitásjelölő funkciója. In Bauko János–Benyovszky Krisztián (szerk.): *A nevek szemiotikája*. Nyitra–Budapest, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem–Magyar Szemiotikai Társaság, 78–96. p.
- Bauko János 2015a. *Bevezetés a szocioonomasztikába*. Nyitra, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem.
- Bauko János 2015b. A keresztnévadást befolyásoló tényezők a rendszerváltozás utáni Szlovákiában. In Misad Katalin–Vörös Ferenc (szerk.): *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig V. Interetnikus kapcsolatok*. Pozsony, Szenczi Molnár Albert Egyesület, 204–227. p.
- Beregszászi Anikó–Csernicskó István 2011. A kárpátaljai magyar személynevek átírásának és használatának kérdésköréről. *Magyar Nyelvtudomány*, 135, 414–422. p.
- Brenner Koloman–Erb Maria–Knipf Erzsébet 2015. *A magyarországi német utónevek jegyzéke*. (ldu.hu/attachments/file/55c1da40ce468a37560000b8)
- Csáky Károly 1988. *Ipolyfödemes (Ipeľské Úľany) személynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 78. Budapest, ELTE.

- N. Császi Ildikó 1995. Nagykér (Velký Kýr) személynévhasználatának történeti vizsgálata. In Kassai Ilona (szerk.): *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*. A 6. Élőnyelvi Konferencia előadásai. Budapest, MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztálya, 181–187. p.
- N. Császi Ildikó 1997. Névválasztási és becenévhasználati sajátosságok egy szlovákiai vegyes iskola neveinek tükrében. *Névtani Értesítő*, 19, 45–50. p.
- S. Dávid Emese (szerk.) 2004. *Magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek utónévkönyve*. Budapest, Aranyhal Kiadó.
- Farkas Tamás 2006. Keresztnévkönyvek – keresztnévtárak – keresztnévszótárak Magyarországon. In Mártonfi Attila–Papp Kornélia–Slíz Mariann (szerk.): *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére*. Budapest, Argumentum, 246–252. p.
- Farkas Tamás 2012. Proper Name Dictionaries in Hungary. In Fábián Zsuzsanna (ed.): *Hungarian Lexicography II. Lexikográfiai füzetek 6. Monolingual and Special Dictionaries*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 307–329. p.
- Farkas Tamás 2015. A nemzetközi névkutatás és magyar kapcsolatai. In Farkas Tamás–Slíz Mariann (szerk.): *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság–ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, 23–47. p.
- Fercsik Erzsébet–Raátz Judit 2009. *Keresztnevek enciklopédiája. A leggyakoribb női és férfinevek*. Budapest, Tinta Könyvkiadó.
- Gedai Borbála 1977. *Gyerekek kereszt- és becenevei Kőbölkülton*. Magyar Személynévi Adattárak 13. Budapest, ELTE.
- Gyönyör József 1987. A személynévek anyanyelvi változatainak anyakönyvi bejegyzéséről. In Zalabai Zsigmond (szerk.): *A hűség nyelve. Csehszlovákiai magyar írók az anyanyelvről*. Pozsony, Madách, 60–75. p.
- Hajdú Mihály 1983. *Magyar–angol, angol–magyar keresztnévszótár*. *Hungarian–English, English–Hungarian Dictionary of Christian Names*. Budapest, ELTE.
- Hajdú Mihály 1994. *Magyar tulajdonnevek*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Hajdú Mihály 2003a. *Általános és magyar névtan. Személynévek*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Hajdú Mihály 2003b. A Garam–Ipoly közének személynévei a XV–XVI. században. In Kiss Jenő (szerk.): *Válogatott tanulmányok*. Budapest, ELTE, 164–191. p.
- Heinek, Otto (szerk.) 2004. *Magyarországi német utónevek jegyzéke*. Magyarországi Németek Országos Önkormányzata.
- Hoffmann István 2008. A személynévrendszerek leírásához. *Magyar Nyelvjárások*, XLVI, 5–20. p.
- Jankus Gyula 1993. *Bény (Bíňa) személynévei*. Magyar Névtani Dolgozatok 122. Budapest, ELTE.
- Juhász Aladár 1983. *Vága (Váhovce) mai személynévei*. Magyar Személynévi Adattárak 61. Budapest, ELTE.
- Kálmán Béla 1989. *A nevek világa*. Debrecen, Csokonai Kiadó. (Negyedik, átdolgozott és bővített kiadás.)
- Knappová, Miloslava 1989. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha, Academia.
- Knappová, Miloslava 2008. Rodná jména v Česku v 21. století. In Čornejová, Michaela–Kosek, Pavel (szerk.): *Jazyk a jeho proměny. Prof. Janě Pleskalové k životnímu jubileu*. Brno, Host, 121–132. p.
- Knappová, Miloslava 2010. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha, Academia.
- Krško, Jaromír 2001. Frekvencia rodných mien na Slovensku. *Slovenská reč*, 66, 14–25. p.
- Laczkóné Erdélyi Margit 1997. *Hontfűszegymart személynévei*. Magyar Névtani Dolgozatok 147. Budapest, ELTE.
- Ladó János–Bíró Ágnes 1998. *Magyar utónévkönyv*. Budapest, Vince Kiadó.
- Lanstyák István 2000. *A magyar nyelv Szlovákiában*. Budapest–Pozsony, Osiris Kiadó–Kalligram Könyvkiadó–MTA Kisebbségkutató Műhely.

- Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 2002. *Magyar nyelvtervezés Szlovákiában*. Pozsony, Kalligram Kiadó.
- Majtán, Milan–Považaj, Matej 1998. *Vyberte si meno pre svoje dieťa*. Bratislava, Art Area.
- Pleskalová, Jana 2011. *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2010*. Brno, Masarykova univerzita, Host.
- Raátz Judit 2012. *A mai keresztnévadás kulturális reprezentációjának vizsgálata*. In Balázs Géza–Veszelszki Ágnes (szerk.): *Nyelv és kultúra – kulturális nyelvészet*. Budapest, Magyar Szemiotikai Társaság, 308–313. p.
- Raátz Judit 2013. Társadalmi változás – névjog – névválasztás. In Tóth Szergej (szerk.): *Társadalmi változások – nyelvi változások. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a Kárpát-medencében*. Budapest–Szeged, MANYE–Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 396–401. p.
- Raátz Judit 2015. Alkalmazott névtan. In Farkas Tamás–Slíz Mariann (szerk.): *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság–ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, 227–247. p.
- Rigler János 1980. *Párkány iskolás korosztályának kereszt- és becenevei*. Magyar Személynévi Adattárak 29. Budapest, ELTE.
- Sándor Anna 1999. A koloni keresztnevek változó világa. *Névtani Értesítő*, 21, 229–232. p.
- Szabó Mihály Gizella 2005. A szlovákiai magyar nyelvtervezés kérdései. Standardizálás és kodifikálás. In Vörös Ferenc (szerk.): *Regionális dialektusok, kisebbségi nyelvhasználat*. Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 224. Budapest–Nyitra–Somorja, Magyar Nyelvtudományi Társaság–Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara–Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum, 27–34. p.
- Szabó Mihály Gizella 2008. A határon túli névhasználat és a nyelvi tervezés. In Bölcskei Andrea–N. Császi Ildikó (szerk.): *Név és valóság*. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, 41–52. p.
- Truglyné Gergely Katalin 1992. *Martos (Martovce) keresztnevei (1731–1982)*. Magyar Névtani Dolgozatok 109. Budapest, ELTE.
- Udvari István 1993. Trencsén vármegyei úrbéri összeíró birtokosok nevei (Mária Terézia úrbérrendezése idejéből). *Névtani Értesítő*, 15., 303–305. p.
- Udvari István 1994. Szepes és Zemplén vármegyei úrbérrendező konskriptorok nevei. *Névtani Értesítő*, 16, 35–39. p.
- Udvari István 1996. Nyitra vármegyei magyar és szlovák férfi keresztnevek Mária Terézia korában (1769–70). *Névtani Értesítő*, 18, 39–44. p.
- Veres István 2012. 2011 – a Jakubok és a Žofiák éve. <http://ujsozso.com/online/panorama/2012/01/11/2011-a-jakubok-es-zofiak-eve>
- Veres István 2013. Kelendők a szokatlan utónevek. <http://ujsozso.com/napilap/kozelet/2013/01/22/kelendok-a-szokatlan-utonevek>
- Veres István 2014a. Tavaly is a Sofia és a Jakub volt a legnépszerűbb. <http://ujsozso.com/online/kozelet/2014/01/08/tavaly-is-a-sofia-es-a-jakub-volt-a-legnepszerubb-fb>
- Veres István 2014b. Barnabáš, Piroška – keresztnévadás 2013-ban. <http://ujsozso.com/napilap/kozelet/2014/02/19/barnabas-piroska-keresztnevadas-2013-ban>
- Veres István 2015. Keresztnevek: nem született János és Éva 2014-ben. <http://ujsozso.com/napilap/kozelet/2015/01/31/keresztnevek-nem-szuletett-janos-es-eva-2014-ben-0>
- Vörös Ferenc 2004a. Névpolitika a Felvidéken. In Balázs Géza (szerk.): *A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője*. Budapest, MTA Társadalomkutató Központ, 367–381. p.
- Vörös Ferenc 2004b. A (történeti) személynévkutatás a Felvidéken különös tekintettel a Trianon utáni fejleményekre. In Farkas Ferenc (szerk.): *Magyar névtani kutatások itthon és*

- határainkon túl.* Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 200. Budapest, A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, a TIT Jászszági Szervezete, a Jászok Egyesülete, 39–59. p.
- Vörös Ferenc 2007. Névfordítás és névváltoztatás kétnyelvű környezetben. In Hoffmann István–Juhász Dezső (szerk.): *Nyelv, nemzet, identitás III. Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói.* A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai. Debrecen–Budapest, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, 185–199. p.
- Vörös Ferenc 2010. A két világháború közötti Alsó- és Felsőszeli a nevek tükrében. In Szarka László–Tóth Károly (szerk.): *Alsó- és Felsőszeli a 20. században I.* Somorja–Komárom, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 11–62. p.
- Vörös Ferenc 2011. *Nyelvek és kultúrák vonzásában I. Személynevek a magyar nyelvterület északi pereméről.* Pozsony, Kalligram Könyvkiadó.
- Vörös Ferenc 2013. *Nyelvek és kultúrák vonzásában II. Személynevek a magyar nyelvterület északi pereméről.* Pozsony, Kalligram Könyvkiadó.
- Vörös Júlia 1996. *Kéménd személy- és szólítónevei 1830–1977 között.* Anyanyelvi Füzetek 4. Nyitra, Kiadja a Szlovákiai Magyarok Anyanyelvi Társasága és a Nyitrai Pedagógiai Főiskola Hungarisztika Tanszéke.
- Vörös Ottó 2004. A határon túli névkutatás és hozadéka a nyelvi tervezésben. In Farkas Ferenc (szerk.): *Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl.* Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 200. Budapest, A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, a TIT Jászszági Szervezete, a Jászok Egyesülete, 135–138. p.
- Vörös Ottó 2007. A névhasználat tervezésének néhány kérdése kisebbségi, kétnyelvűségi környezetben. In Maticsák Sándor (szerk.): *Nyelv, nemzet, identitás I. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai.* Budapest–Debrecen, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, 187–193. p.
- Vörös Ottó 2010. Kétnyelvűség és személynévhasználat. In Vörös Ferenc (szerk.): *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig.* Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 234. Budapest–Szombathely, Magyar Nyelvtudományi Társaság–NYME Savaria Egyetemi Központ, 101–104. p.
- Vörös Ottó–Simon Szabolcs 2006. Nyelvtervezés – névtervezés. Személynévhasználat és a szlovákiai magyarok. In Benő Attila–Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Nyelvi közösségek – nyelvi jogok.* Kolozsvár, Anyanyelvpolók Erdélyi Szövetsége, 343–359. p.
- Zalabai Zsigmond (szerk.) 1995. *Mit ér a nyelvünk, ha magyar? A „táblaháború” és a „névháború” szlovákiai magyar sajtó-dokumentumaiból 1990–1994.* Pozsony, Kalligram Könyvkiadó.

JÁNOS BAUKO

CHANGING OF FORNAME FASHION IN SLOVAKIA

Following the 1989 change of regime, there were more factors that influenced the forename giving in Slovakia. After opening the state borders the rise of migration, both emigration and immigration has resulted in a dynamic change of given name stock that has mainly broadened by foreign language name elements. While before the change of regime, the loadedness of a name was bigger, strivings towards having more unique and rare names registered have been more powerful nowadays. Due to interethnic relationships the name stock is being enriched by given names of various foreign origins. There are also generational differences in

name bearing: the younger generation uses many of those given names that are absent from the older generation's name stock. The number of the registered given name variants is increasing; the foreign spelled names are also frequent. Movie and TV series characters often serve as inspiration for naming. More and more nicknames become registerable given names. Giving two forenames has become a new fashion in Slovakia in recent years. The members of minorities have a wider choice of names since they might choose from the minority as well as majority name stock. Among the members of the minorities, the name registration in mother tongue is increasing.

Minority name planning is one of the fields of applied onomastics, the tasks of which include propagation of the mother tongue name usage. The minority name planning deals primarily with the official use of personal, geographical and institution names. Publishing a Hungarian–Slovak forename dictionary (under preparation by me) may be one of the methods for the minority (mother tongue) name planning in Slovakia, which could serve as a guideline for mother tongue name planning, for registering the personal names of Hungarians living in Slovakia in their mother tongue. The study deals with the laws of the Slovak Republic concerning personal names, the name registers and name catalogues in Slovakia and Hungary used at registering, the importance of name planning as well as the features of the planned forename dictionary and the structures of its entries.